

KAJ PRIČAKUJEMO

POGLED V DLAN NAŠI TURBINSKI PROIZVODNJI NAM ODKRIVA SVETLO PRIHODNOST. TAKO DOMA KOT V SVETU BODO VODNE TURBINE VEDNO BOLJ POTREBNE! ZAHTEVANE BODO VEDNO VEČJE TURBINE! Z NJIMI BODO NARAŠČALE TUDI NJIHOVE SREDNJE VELIKOSTI, S KATERIMI SMO SI ŽE UTRDILI SLOVES SOLIDNEGA PROIZVAJALCA. NOVE POTREBNE VELIKOSTI SE MOČNO PŘIBLIŽUJEJO MEJI, KI JO POSTAVLJAJO NAŠE SEDANJE PROIZVODNE ZMOGLJIVOSTI; JUTRI JO BODO PRESTOPILE.

PRIPRAVITI SE MORAMO NA TA TRENUTEK IN RAZŠIRITI SVOJE TEHNOLOŠKE MEJE, DA LITOSTROJ NE ZDRKNE NA RAVEN TRETJERAZREDNEGA PROIZVAJALCA TURBIN.

Vodne turbine vedno bolj zanimive

Voda kot energetski vir nikjer in nikoli ni postala nezanimiva. Niti tam ne, kjer imajo doma-lega izkoriščene že vse njene možnosti in so se zato usmerili k elektrarnam na pogon s trdim, tekočim, plinastim ali nuklearnim gorivom. Voda jim pomaga premagovati težavno preskrbo z energijo ob konicah, ker je le s pomočjo vode mogoče tako rekoč uskladiščiti presežke proizvedene električne energije, ki se pojavljajo ponoči. Zato postavljajo nove in nove črpalne hidroelektrarne, ki s presežno energijo dvigajo vodo v visoko ležeče zbiralnike in jo ob konicah uporabljajo za proizvodnjo električne energije.

V deželah s še ne povsem izkoriščeno vodno močjo postaja leta spricho občutne podražitve nafte in drugih goriv vse bolj zanimiva. Projekti novih hidroelektrarn, ki so bili nedavno ocenjeni kot negospodarni v primerjavi s ceno proizvedene kilovatne ure v termoelektrarnah, prihajajo z zaprašenih polic v ponovno obravnavo. Podražitev nafte, ki je sprožila energetska

razvoj, ki ga pričenjajo z velikimi koraki, se je usmeril k rekam kot osnovnemu energetskega viru. Prva naročila, ki smo jih prejeli iz Kenije in Tanzanije, že potrjujejo uresničevanje takega razvoja.

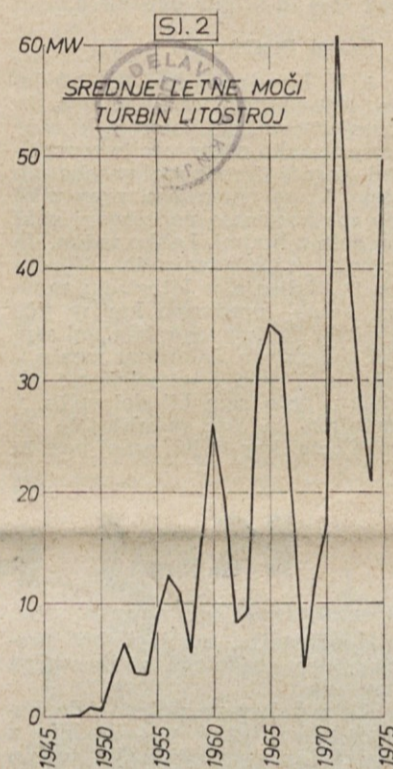
Izdatno bodo v svetu pospeševali izgradnjo hidroelektrarn tudi ukrepi za zaščito okolja. Hidroelektrarne, ki najmanj onesnažujejo naravo, so v nekaterih državah, ki poleg vode razpolagajo tudi s premogom (Avstralija, Nova Zelandija), že dobile prednost pred izgradnjo termoelektrarn kljub nižjim investicijskim stroškom slednjih.

»Boom« tudi na domačem trgu

Doma je bilo videti, kot bi se bili skregali z vodo. Zamerili smo ji muhavost, da prihaja mimo vsakršne zakonitosti z neba včasih v prevelikih množinah, včasih pa padavin noče biti od nikoder. Prezrli smo, da je bilo z vodo že od nekdaj tako in da sodobnim hidroelektrarnam z velikimi zbiralniki za sezonsko ali celo večletno izravnavo muhavost narave ne more do živga. Krivde, da novih aku-

stavlanje gospodarnih hidroelektrarn. Njihova proizvodna cena za kilovatno uro kljub razmeroma visokim investicijskim stroškom ne bi presegala proizvodne cene termoelektrarn. Z dražitvijo goriva za termoelektrarne velja ta ugotovitev za vedno večji del še razpoložljivih vodnih moči.

Pregled potrebnih novih hidroelektrarn, ki sta ga pred krat-

kim izdelala JUGEL in JUMEL, je pokazal, da bi bilo primerno do leta 1980 montirati kar za 3.000.000 kW vodnih turbin in generatorjev. To bi pomenilo 15.000 ton nove turbinske opreme, ki bi jo lahko v celoti izdelali doma.

Tudi varčevanje z družbenimi sredstvi in s tem povezano zmanjšano uvažanje nafte in drugih energetskih surovin kot nujen ukrep na poti h gospodarski stabilizaciji bo postalo v prihodnjih letih odločen zagovornik postavljanja novih hidroelektrarn.

Končno nas bo tudi graditev termoelektrarn na klasično in nuklearno gorivo prisilila, da pričnemo s postavljanjem črpalnih hidroelektrarn. Zanje bodo potrebne črpalne turbine. Novi agregat za HE Moste in številni projekti za take objekte so že znanilci tega pojava.

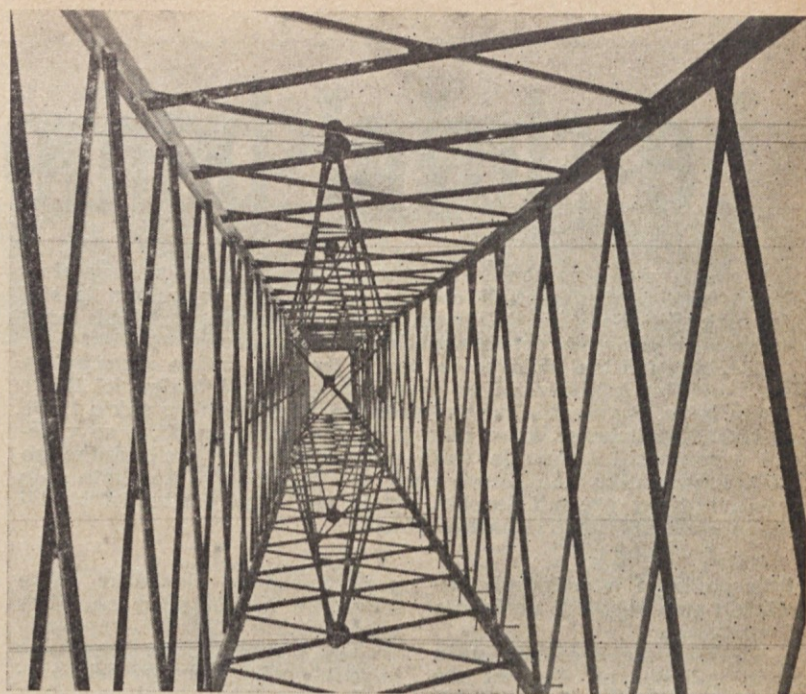
Tako čaka torej našo turbinsko proizvodnjo tudi na domačem trgu pravi »boom«.

Turbine, ki jih bomo izdelovali

Prav lahko je napovedati, kakšna naročila turbinske opreme bomo prejeli v naslednjih letih.

Na osnovi domačih projektov in vprašanj iz tujine smemo sklepati, da bodo slej ko prej prevladovale Francisove turbine. Po številnosti jim bodo sledile Kaplanove in nato Peltonove.

Poleg teh »klasičnih« turbinskih vrst bodo postajala vse pogostejša povpraševanja po cev-nih Kaplanovih turbinah, saj postaja ob povečanem splošnem

Daljnovid (J. Jeraša)

zanimanju za hidroelektrarne tudi izkoriščanje nizkih padcev ravninskih rek vsak dan bolj pomembno. Poročali smo že, da predstavljata cevna agregata v Kranju in v HE Ajbi prva koraka k usvajanju proizvodnje te za nas še nove vrste turbin.

Z naročilom črpalne turbine za HE Moste smo se prav tako lotili novega področja, ki bo postalo pereča in splošna potreba našega elektrogospodarstva že v nekaj letih. Zanj smemo napovedati, da bo čez desetletje ali dve, ko se bo zmanjšala potreba po klasičnih turbinah, prevladalo v naročilih vodnih turbin. Zato moramo z raziskovalnim delom na področju črpalnih turbin nadaljevati prav tako živahno, kot smo začeli in energično posegati v konkurenco tudi na tem področju.

Ob turbinah samih bomo seveda še nadalje prejemati naročila za regulatorje vrtilne hitrosti, tlaka in pretoka, cevna predturbinska in vodostanska zapirala ter vso drugo opremo te vrste, ki se po pomembnosti, odgovornosti in težavnosti izdelave kosa s turbinami in jo s tega stališča po krivici imenujemo »pomožno«.

Večje moči in razsežnosti

Glede velikosti naših prihodnjih turbin je nadvse važna ugotovitev, da so zahtevane vedno večje turbine, tako pri nas doma kot v svetu.

Diagram na sliki 1 kaže največje dosežke Litostroja z različnimi vrstami turbin v posameznih petletjih od ustanovitve podjetja do leta 1975, pri čemer izražamo moč turbin v megavatih (1 MW = 1000 kW). Čeprav se lomljene črte deloma usmerjajo navzdol, je očitna njihova splošna usmerjenost k vedno večjim močem, kar pomeni hkrati k večjim turbinam.

Splošno smer naše turbinske proizvodnje k vedno večjim strojem še prepričljiveje dokazuje diagram na sliki 2, ki kaže srednje moči naših turbin v letih 1947 do 1975. Leta 1956 smo že presegli povprečno moč 10.000 kW, 4 leta kasneje 20.000 kW, leta 1965 30.000 kW in leta 1971 60.000 kW!

Za dokaz, da se večajo turbine tudi v svetu, objavljamo na sliki 3 diagram največjih dosežkov s Francisovimi turbinami nekaterih vidnih proizvajalcev vodnih turbin iz Italije, Japonske, Nemčije, Švedske, SSSR in ZDA. Ti dosežki so za posamezna petletja od leta 1936 do 1975 prikazani z megavati (MW). Lomljene črte so v splošnem usmerjene navzgor. Do leta 1955 so se domalega vse trdke gibale pod 100.000 kW in po tem letu prešle na področje med 100.000 in 200.000 kW.

Visoko nad ostale sta poletela LMZ iz Leningrada in AC iz ZDA s turbinami po 815 oz 700 MW.

V svetu prav tako naraščajo velikosti Kaplanovih in Peltonovih turbin. Med prvimi vodi LMZ s turbinami za našo HE

Djerdap po 178.000 kW; pri Peltonovih turbinah pa je po naših pomanjkljivih podatkih vodilna švicarska trdka Chermilles, ki se je že v petletju 1961—1965 močno približala moči 200.000 kW.

Največje črpalne turbine dosežajo moč 400.000 kW (AC, ZDA), največje cevne pa se bližajo moči 50.000 kW (LMZ, SSSR).

Objavljeni diagrami in moči posameznih vrst turbin pričajo, da vse vrste turbin v splošnem stalno naraščajo. Ni opaziti, da bi črte v poslednjih letih zavzele vodoravno smer. To pomeni, da moramo v naslednjih letih in desetletjih pričakovati razvoj vodnih turbin k še večjim močem in dimenzijam.

Tak razvoj velevata naslednji okoliščini:

— hidroelektrarna je tem bolj gospodarna, s čim močnejšimi stroji je opremljena;

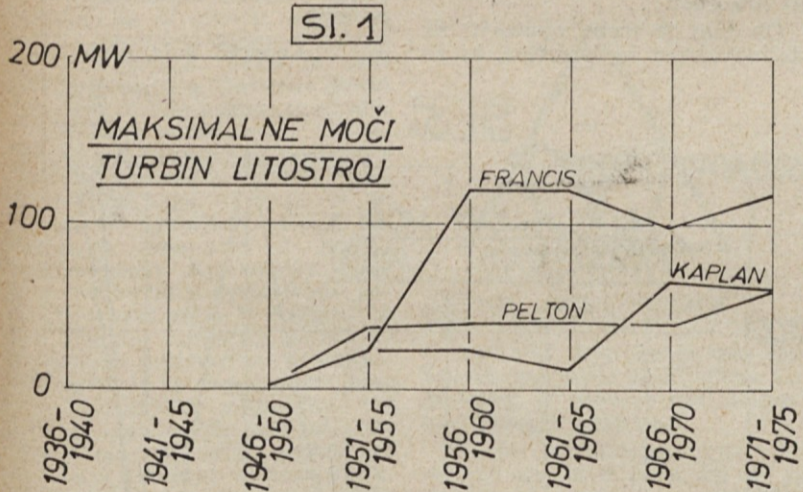
— v projektiranju hidroelektrarn se uveljavlja načelo instalacije le dveh agregatov ne glede na celotno moč elektrarne.

Naš je srednji velikostni razred

V diagram na sliki 3 smo z debelo črto vrisali naše največje dosežke s Francisovimi turbinami (primerjaj sl. 1). S tem smo omogočili nazorno primerjavo naših dosežkov z uspehi naših najbolj vidnih konkurentov na tem področju. Čeprav tudi za ta diagram nismo imeli na voljo vseh potrebnih podatkov, je z njega vendar razvidno, da LITOSTROJ ne posega med najvišje vrednosti, niti se ne giblje čisto spodaj (razen v prvih letih podjetja).

Ta diagrama primerjava dokazuje, da se je LITOSTROJ s Francisovimi turbinami, ki so

(Nadaljevanje na 2. strani)

krizo, obrača pozornost energetikov nazaj k vodi, ki se med vsemi energetskimi viri edina še ni podražila.

Turbinski proizvajalci kljub veliki medsebojni konkurenci nikoli niso ostajali brez naročil. Sedanje povečano zanimanje za vodne turbine širom sveta je za sedlo vse njihove proizvodne zmogljivosti. Ob zelo lepih referencah, ki smo smo si jih pridobili v svetu, postaja tudi LITOSTROJ kot proizvajalec vodnih turbin za svet vse bolj zanimiv. Ali ni nedavno prejeto naročilo iz ZDA zgovoren dokaz za to?

V zvezi z lepimi obeti za izvoz naših turbin je treba omeniti zaostale države v Aziji in Afriki, med katerimi razpolagajo nekatere z ogromnim in še neizkoriščenim vodnim bogastvom. Njihov gospodarski

mulacijskih hidroelektrarn nismo postavljali nepretrgoma, da jih zaradi tega nimamo dovolj in da smo pogostokrat celo nes pametno praznili njihove zaloge vode, ne moremo obesiti vodi!

Na srečo je bila ta zamera prisotna pretežno v nestrokovnih krogih. Naši strokovnjaki se vodi še niso odrekli. To dokazujejo številni projekti novih hidroelektrarn, ki so jih že pripravile posamezne republike ali se še ukvarjajo z njimi, in številni zahtevki po ponudbah, ki nam jih pošiljajo naši investitorji.

V Jugoslaviji je približno 60% (!) vodnih moči še neizkoriščenih. Od teh so jih strokovnjaki še pred podražitvijo plinastih in tekočih goriv polovico označili kot take, ki bi omogočale po-

Voda, voda, to je še vedno bogastvo zemlje

ZPS združena podjetja strojegradnje

AGROSTROJ
Ljubljana

hidrometal
MENGEŠ

Dne 21. maja 1974 so predstavniki dvanajstih podjetij slovenske strojegradnje svečano podpisali sporazum o združitvi v sestavljeno organizacijo združenega dela. V decembru 1974 pa so predstavniki teh podjetij sklenili, naj bi prek tovarniških glasil članom vseh kolektivov predstavili združena podjetja. S tem namenom tokrat prinašamo nekaj osnovnih podatkov podjetij v okviru združenih podjetij strojegradnje. Seveda bomo dali vedno prostor tudi prispevkom iz združenih kolektivov, ki nam bodo tako približali njihovo življenje in delo. S tem se bo krepila izmenjava izkušenj, kar lahko pripomore k širši aktivnosti različnih dejavnosti zlasti na področju družbenopolitične in samoupravne prakse.

V našem časopisu smo v lanskem letu objavili tudi odgovore na vprašanja, ki smo jih zastavili predsednikom delavskih svetov združenih podjetij strojegradnje. Že objavljene in nekatere nove ponatiskujemo v tej številki. Žal do zaključka redakcije nismo prejeli vseh odgovorov, zato objavljamo za nekatera podjetja samo temeljne podatke.

Vprašanja so se glasila:

1. Kako dolgo že obstaja vaša tovarna in kaj ste najprej proizvajali, oziroma s čim ste začeli?
2. Kaj štejete za največji uspeh vašega podjetja v letošnjem letu?
3. V čem vidite vi kot samoupravljaec pomen združitve v ZPS?

dročju prevladujejo predvsem podjetja bivših kolonialnih dežel.

3) Vključitev v ZPS je za našo celovno organizacijo izredno pomembna, ker poleg ostalih razlogov za vstop v to združenje pričakujemo skupne nastope v okviru marketinga in tudi pri oblikovanju skupnih predstavništev in raziskovalnih centrov in to predvsem za dežele v razvoju kakor tudi za druge dežele.

v neko bivšo italijansko zapuščeno delavnico, ki je bila oddaljena le nekaj korakov od meje.

Povojno obdobje je bil čas obnove in zato je bilo pač razumljivo, da so tudi v omenjeni delavnici delali to, kar je bilo v teh časih najbolj potrebno: popravljali so orodje, nudili razne usluge tovarni salonita Anhovo ter bližnjim opekarnam v Biljah in Renčah, obenem pa so že načrtovali izdelovanje ulitkov. Tako so že februarja leta 1948 ulili prve ulitke.

V teh letih seveda o kakšni pravi industriji še ni bilo mogoče govoriti. Seveda smo si vsi želeli, da bi podjetje čimprej preraslo iz obrtniške dejavnosti v industrijsko, zato smo se tudi odločili za rekonstrukcijo. Leta 1960 je podjetje dobilo novo delavnico in upravno poslopje. Leta 1963 je bila dograjena strojna delavnica, leta 1967 pa nova dvorana v livarni.

Leto 1956 je prineslo nove spremembe. Kolektiv je sprejel odgovorno in težko nalogo: za potrebe solkanske pekarnice je bilo treba izdelati mešalec testa. Le štiri leta kasneje pa je skozi še premajhna vrata romal prvi čistilni stroj — peskalni stroj.

V srcih naših delavcev je zrastle spoznanje: sposobni smo ustvarjati. In to dejstvo in spoznanje nas je v lanskem in letošnjem letu pripeljalo do zavirljivega uspeha: ponudnikom lahko dobavimo opremljeno pekarno in opremo za srednje veliko polavtomatsko livarno; z drugi-

tudi socialna varnost delavcev bo prav gotovo večja.

Ob koncu lahko ugotovimo: cilj poznamo, potrebno se je lotiti uresničevanja nalogo.

HIDROMETAL — MENGEŠ

Prve temelje podjetja najdemo še v letu 1957, ko je tedanja režijska grupa Vodna skupnost Mengeš pričela z izgradnjo skupinskega vodovoda »Izvir pod Krvavcem—Vodice—Mengeš« v lastni režiji. Po zgraditvi vodovoda se je režijska grupa leta 1959 preimenovala v Komunalno podjetje »Vodovod«. Osnovna dejavnost vodovoda je bila oskrba področij vodovoda »Izvir pod Krvavcem—Vodice—Mengeš« in kasneje še vodovoda za področje Krvavca s pitno vodo in odvajanje fekalnih in odpadnih voda, vzdrževanje teh vodovodov in kanalizacij ter skrb za pravilno uporabo pitne vode in odvajanje odpadne vode.

Že v naslednjih letih se je pokazala potreba po čiščenju odpadnih voda, saj v potoku Pšati skoraj ni bilo več življenja.

Mengeš je pričel z izgradnjo čistilne naprave. Nosilec naloge

INDOS

Industrija transportnih in hidravličnih strojev v Ljubljani, ima nad 300 zaposlenih. V tej tovarni izdelujejo vilicarje do 3000 kg nosilnosti s celo vrsto priključkov in različnih izvedb glede na namen kupcev.

»KLADIVAR«, tovarna elementov za avtomatizacijo, ŽIRI

Že ime podjetja razloži področje udejstvovanja, proizvodov in razvojni program 110-članskega kolektiva. V 25-letih se je iz obrtne delavnice razvil delovni kolektiv s specializiranim proizvodnim programom elementov, ki so v procesu avtomatizacije proizvodnih postopkov nujno potrebni. Da bi približali spoznalni proizvodni program podjetja, ga razdelimo v naslednje skupine:

Elektromagneti
Vibracijska tehnika
Hidravlične komponente
Dopolnilni program

Elektromagneti:

Uporabljamo jih za električno upravljanje hidravličnih razvodnikov, vzvodov, stikal itd. Osnovni princip delovanja je v tem, da električno energijo pretvarja v mehansko delo bata elektromagneta. Zahteve tržišča so narekemale razvoj osnovnih in specialnih tipov magnetov z različnimi hodi in silami ter možnostjo priključitve na vse standardizirane vrste napetosti.

Vibracijska tehnika:

Vibratorji s pomočjo elektromagnetne sile in vzmeti pretvarjajo električno energijo v kinematično energijo transportiranega dela. Uporabljajo se za transport kosovnega in zrnatega materiala, po tehnološki uporabnosti pa jih delimo v naslednje tipe:

a) Okrogli vibracijski dodajalniki služijo v avtomatizaciji na obdelovalnih strojih, montaži ali pakiranju manjših artiklov. Z uporabo vibratorjev lahko enostaven stroj preuredimo v koristen namenski avtomat in razbremenimo delavca pomožnih delovnih gibov — dodajanja sestavnih delov.

b) Ravni vibracijski dodajalniki so namenjeni za transport sipkega materiala na mesto polnjenja v embalažo, doziranje, tehtanje itd. Zagotavljajo enakomeren transport materiala iz zalogovnika do mesta uporabe.

c) Vibracijski stresalniki se uporabljajo za vgraditev na zalogovnike, transportna korita in dodajalne šaržerje. S pomočjo vibracij, ki jih povzročijo, preprečujejo zastoj materiala v zalogovnikih, transportnih ceveh in omogočajo transport materiala v transportnih koritih.

Hidravlične komponente

V sodelovanju s TZ Litostroj podjetje razširja svoj asortiman z vedno večjim številom hidravličnih komponent industrijske hidravlike. V proizvodnem pro-

ATMOS

Tovarna industrijske opreme, metalnih konstrukcij in livarna Hoče pri Mariboru, ima 400 zaposlenih. Izdelujejo gradbene stolpne žerjave, opremo za asfaltne baze, lažje mostne in konzolne žerjave in kmetijsko mehanizacijo. Pomembna je tudi livarska dejavnost, kjer ulivajo sivo litino in aluminij.

GOSTOL, NOVA GORICA

Leto 1947, leto, ko je bilo Slovensko primorje priključeno Jugoslaviji, je obenem tudi rojstno leto našega podjetja.

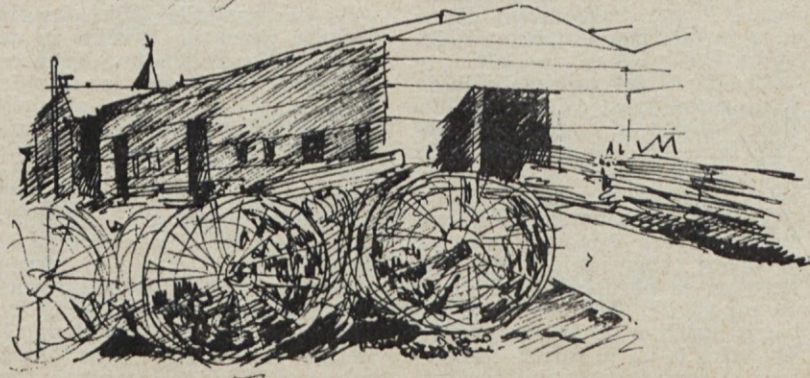
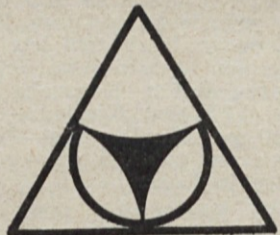
Morda bi bilo zanimivo poudariti, da je v času, ko so se italijanski prebivalci selili onstran, za nove začrtane meje, Josip Štrukelj s pomočjo svojih delavcev le en dan pred priključitvijo tega ozemlja k Jugoslaviji, prepeljal stroje na našo stran. Te stroje je dal postaviti

mi besedami, inženiring na področju pekarstva in livarstva.

Danes že lahko trdimo, da se podjetju Gostol odpirajo nove in svetle perspektive, saj v Činglju na Tolminskem raste nova tovarna. Že pred pol leta so se v nove proizvodne prostore preselili dela in napredka željni delavci, a s tem naši načrti še niso končani, saj bomo letos prav tu spet gradili.

Nespornim uspehom v proizvodnji se pridružujeta še dve tehtni samoupravni odločitvi: ustanovitve štirih temeljnih organizacij in združitve v Združeno podjetje strojegradnje.

Pomen združitve v združena podjetja strojegradnje je vsestranski: doseči višjo stopnjo organiziranosti poslovanja in skupno programiranje proizvodnje. V združenju bomo lahko bolj ekonomsko izkoriščali svoje proizvodne kapacitete, dosegli bomo rentabilnejšo proizvodnjo, skratka, bolje bomo gospodarili pa

1) Če primerjamo nastanek podjetja Agrostroj z drugimi podjetji, ugotovimo, da je prav specifičen. Takoj po vojni leta 1945-46 so bile po vsej Sloveniji ustanovljene kmetijsko-traktorske postaje, da bi postale nosilec napredne kmetijske mehanizacije v Sloveniji. Več strojnih postaj je bilo tehnično in administrativno združenih v posameznih okrajih pod imenom »Uprava strojev« (Ustroji). Vsaka okrajna ali področna uprava je organizirala delavnice za popravilo strojev. V Ljubljani je bila republiška uprava ali Gustroj z glavno delavnico za generalna popravila. Ta delavnica je stala na sedanjem mestu Agrostroja. Tehnični napredek na področju mehanizacije se je izredno hitro razvijal tako v Sloveniji kot v ostalih republikah. Pokazala se je potreba, da bi glavne delavnice pričele izdelovati rezervne dele in nekatera orodja. Tako je tudi glavna delavnica Slovenije pričela s proizvodnjo nekaterih orodij. V tem času je delavnica že nastopala kot samostojno podjetje z imenom Agroservis. Zaradi svojega dinamičnega razvoja se je Agroservis Ljubljana odločil, da prevzame dejavnost v komaj ustanovljenem Agroindusu, ki se je pričel baviti s proizvodnjo cevi. Od takrat dalje je Agroservis pod imenom Agrostroj začel s sistematično proizvodnjo namakalnih naprav in to ne samo cevi, ampak tudi ostalih elementov, črpalke in kompletnih agregatov za namakanje. Največji razvoj je Agrostroj dosegel v letih 62-63, ko je prešel na proizvodnjo visokokvalitetnih Al cevi, in ko je serijsko proizvajal več kot 12 različnih tipov agregatov za namakanje.

2) Poznano je, da se Agrostrojevi proizvodi nahajajo v mnogih neuvršenih državah in v vzhodni Evropi. Največji tehnično komercialni uspeh v razdobju 73-74 je Agrostroj dosegel s prodorom na dva izredno pomembna zunanja potencialna tržišča in sicer v vzhodno Evropo in severno Afriko. Ko pravimo izredno potencialna, mislimo predvsem na to, da je vzhodno tržišče izredno pomembno zaradi svojih ogromnih potreb, pa tudi glede strokovnosti je izredno zahtevno.

Prodor v severno Afriko pa je pomemben zato, ker se tamkaj Agrostrojevi proizvodi srečujejo z izredno hudo konkurenco, ne toliko po kvaliteti kot po ceni in pa zaradi tega, ker na tem po-

gramu so elementi visokotlačne hidravlike do 400 atm. Izdelujejo se razni tipi ventilov (zapirni, nepovratni, dušilni, varnostni), regulatorjev tlaka, tlačna stikala, cilindri manjših hodov in ostala spremljajoča oprema. V zadnjem letu so v proizvodnem programu tudi kompletni pogonski in krmilni hidravlični agregati.

Dopolnilni program

Dopolnilni program predstavljajo artikli, ki jih izdelujemo v večjih serijah. Glavni predstavnik so indikatorji napetosti različnih izvedb in namena uporabe ter indikator tlaka za avtomobilske pnevmatike.

Proizvodni program podjetja še spreminjamo predvsem zato, da bi kompletirali asortiman. Kompleten program zagotavlja konkurenčnost in uveljavitev na domačem tržišču, usklajevanje z mednarodnimi predpisi pa odpira možnost za nastop tudi na inozemskem tržišču.

Specializirani program zahteva visoko strokovno usposobljenost zaposlenih. Kadrovska politika podjetja, ki zajema širok krog študentov in dopolnilno šolanje zaposlenih sta porok za ustrezne kadre za nadaljni razvoj podjetja.

Ob tem moramo žal pripomniti, da predstavljajo veliko oviro nadaljnemu razvoju neprimerni proizvodni prostori.

Odločitev kolektiva, da zgradi ustrezne delovne prostore, je bila skorajda nujna. V naslednjih letih pričakujemo boljše temeljne pogoje za delo in nadaljni razvoj v okviru ZPS ter sodelovanje z ostalimi priključenimi članicami.

KOVIND — UNEC

1. V želji, da bi se med seboj v ZPS bolj spoznali, bi napisali nekaj o razvoju, uspehih, načrtih in pomenu združitve v ZPS za kovinsko podjetje »KOVIND« U nec pri Rakeku.

Kovinska industrija »KOVIND« U nec pri Rakeku se je razvila iz prvotne obrtne delavnice iz leta 1947 na Rakeku, a značilnosti obrtniške proizvodnje je obdržala tudi po preselitvi v U nec pri Rakeku leta 1962.

Podjetje je v svojem razvoju doživljalo različne spremembe, spremenilo je na primer tudi svoje ime; proizvodni program je bil še vedno značilen za obrtniško proizvodnjo in je bil precej odvisen od kooperacije. Poskusi, da bi svoje izdelke začeli tudi serijsko izdelovati, žal niso rodili uspehov.

Veliko spremembo je podjetje doživelo leta 1968, ko smo sprejeli nov program, in sicer VALJČNE TRANSPORTNE NAPRAVE za lesno-predelovalno industrijo in to predvsem za proizvodnjo ploskovnega pohištva.

Zaradi vedno večjega povpraševanja po teh izdelkih smo s temeljitimi raziskavami in ob upoštevanju želja, pripomb in predlogov uporabnikov naših transportnih naprav uspeli popolnoma izpolniti ta program.

Plod teh prizadevanj je v tem, da smo uspeli izdelovati zelo preprosto, a uporabno, predvsem pa zelo kakovostno in estetsko konstrukcijo za valjčne transportne naprave. In tako smo z našimi valjčnimi transportnimi napravami opremili skoraj vse tovarne v Sloveniji, mnoge pa tudi v drugih republikah.

Poleg valjčnih transportnih naprav izdelujemo tudi druge transportne naprave za lesno in ostalo industrijo, med njimi predvsem tako imenovane gnanne transporterje, ki so še deloma v razvoju. Transportne naprave predstavljajo tako približno 50 % vrednosti proizvodnje Kovinske industrije »KOVIND« U nec pri Rakeku.

Med drugim izdelujemo še razne hidravlične stiskalnice, žer-

javne kabine in mnogo vrst raznih drugih konstrukcij in zvarjenec v kooperaciji.

2. Za največji uspeh našega podjetja v letošnjem letu šteje mo to, da se je povečala proizvodnja in družbeni proizvod, ter povečanje delovne sile, kvalificiranih in priučenih delavcev.

3. Kot samoupravljalca opažam, da je slovenska strojegradnja vse preveč razdrobljena, zato menim, da je združitve v ZPS zelo pomembna. To združenje bo pripomoglo k organizaciji in delitvi dela ter razvoju tehnologije. Proizvodnja naj bi bila bolj serijska, lahko bi skupno nastopili v raziskavi tržišča in to tako notranjega, kot zunanega. Velikega pomena so tudi skupni naporji za boljše proizvodnjo in razvoj podjetij, razmerje do poslovnih bank in družbe kot celote, lahko bi s tem dobivali kredite pod ugodnejšimi pogoji.

METALNA MARIBOR

Metalna, tovarna za investicijsko opremo in izvajanje inženiringa v Mariboru, spada v vrsto najstarejših podjetij jugoslovanske kovinske predelovalne industrije. Ustanovljena je bila na pragu tridesetih let tega stoletja, kmalu potem, ko so utihnili topovi prve svetovne vojne. Nastala je v času, ko se je začela zgodovina prve jugoslovanske države, katere komaj omembe vredna in nerazvita industrija je bila skoraj povsem odvisna od inozemskih gospodarjev in tujega kapitala. V takem, za tuje industrijalce in finančne močnike ugodnem ozračju, je kakor marsikje drugje v deželi, tudi v Mariboru skupina tujcev in domačinov ustanovila delniško družbo pod imenom Splošna stavbna družba.

Iz delnic leta 1920 ustanovljene Splošne stavbne družbe se je nekaj deset let pozneje razvila današnja METALNA. O ustanovitvi tovarne, ki so jo v času svojega obstoja večkrat preimenovali, kakor so se pač menjavali njeni lastniki in pa obdobja njenega razvoja, je ohranjeno zelo malo dokumentarnega gradiva. Eden izmed redkih, če ne edini dokument iz tiste dobe je POSVEDOCBA, prepis zapisnika ustanovnega občnega zbora Splošne stavbne družbe, ki je bil 6. januarja v sejni dvorani Jadranske banke v Ljubljani.

Ustanovitelji nove družbe so bili: Ljubljanska kreditna banka, Jadranska banka in švicarski konzorcij, graditelj elektrarne Fala, čigar predsednik je bil inž. Josef Rosshändler z Dunaja.

Današnja Metalna je nastala v okoliščinah, ki so ji že ob sami ustanovitvi dale pečat iz elektrarne nastalega in za izgradnjo bodočih elektrarn določene specializiranega proizvajalca hidromehanske opreme. Švicarska firma, ki je že pred začetkom prve svetovne vojne začela graditi elektrarno Fala, je na gradbišču opremila delavnico, v kateri je izdelovala železne konstrukcije za elektrarno. Po dograditvi elektrarne je ostalo na gradbišču precej gradbenega materiala in vodstvo švicarske firme je jelo razmišljati, kako in za kaj bi bilo mogoče porabiti ves material in pa dokaj dobro opremljeno delavnico. Želja

po dobičku je švicarsko firmo napeljala na misel, da bi neizkoriščeni material in osnovna sredstva prodala. Povezala se je s takrat nastajajočimi denarnimi zavodi, ki so bili voljni v sode-

lovanju z avstrijskim kapitalom odkupiti opuščeno delavnico za potrebe na novo ustanovljene družbe. Ugodne prometne zveze, železniška proga Dunaj—Maribor—Trst ter cesti Dunaj—Maribor in Maribor—Zagreb kakor tudi cenena delovna sila v okolici Maribora so dale ustanoviteljem pobudo, da so odkupili na Tezmem, ob samem križišču teh pomembnih mednarodnih poti, ustrezno zemljišče, postavili delavniško stavbo in vanjo premestili stroje in drugo opremo iz opuščene delavnice na Fali.

Na tezenskem zemljišču, ki je merilo 46.420 m², je družba sezidala delavniško dvorano zazidalne površine 2.580 m² za proizvodnjo železnih konstrukcij in mostov, ki je začela obratovati septembra leta 1921. Opremljena je bila s stroji, prirejenimi na električni tok, ki ga je dajala elek-

trarna Fala. Delavnica, s progo povezana z južno železnico, je lahko izdelala letno 1.500 ton železnih konstrukcij. Razen delavnice je bila last družbe tudi žaga na Fali z 284 m² zazidalne površine na 10.250 m² zemljišča in letno zmogljivostjo 10.000 m³ hlovdov. Skupno je družba zaposlovala 1921. leta 160 delavcev in 26 uslužbencev. Vodilno osebje je bilo večinoma nemško.

V letih gospodarske konjunktore po prvi svetovni vojni se je obseg proizvodnje večal, obenem pa je naraščalo tudi število zaposlenih delavcev. Prva leta je družba poslovala pozitivno, kasneje pa je zaradi pomanjkanja naročil sklenila razširiti

proizvodni program ter si s tem zagotoviti večji dobiček. Zaradi tega je leta 1924 v konstrukcijski delavnici osnovala oddelek za proizvodnjo vijakov, istočasno pa začela graditi poseben obrat

brov. Sloves podjetja »Splošna«, kakor so ga na kratko imenovali, se je širil doma in po svetu še prav posebno s proizvodnjo vseh vrst vijakov in kovic. Z vijačnim blagom je podjetje zalagalo vso jugoslovansko industrijo in obrt, del proizvodnje pa je izvažalo v dežele Bližnjega vzhoda, na Malto, v Grčijo, v Egipt in tudi v nekatere evropske države.

V začetku druge svetovne vojne je proizvodnja v tovarni zamrla. Mnogo delavcev je bilo v jugoslovanski vojski, vodilno osebje pa je tovarno zapustilo. Po vdoru v Jugoslavijo je okupatorska vojska tovarno zaplenila in postavila svojega komisarja. Leta 1942 je bila tovarna priključena Kruppovemu koncernu in proizvodni program nekdanje Splošne stavbene družbe, ki so ji nadelo nemško ime Allgemeine Baugesellschaft, so novi gospodarji povsem prilagodili vojnim potrebam. Tovarna je začela izdelovati vojaške mostove, pontone, tenderje za lokomotive, dele za podmornice in drugo opremo. Proizvodnja je nazadovala, vendar so se novi gospodarji trudili, da bi jo dvignili na predvojno raven. Da bi to dosegli, so povečali in modernizirali strojni park in podaljšali konstrukcijsko delavnico za 45 m, hkrati pa izvajali nasilje nad zavednim delavstvom. Proizvodnja se je jela večati in leta 1943 je tovarna izdelala 4.200 ton konstrukcij.

Toda kmalu potem je jela proizvodnja ponovno padati in to predvsem zaradi odpora delavcev okupatorju. Sabotirali so delo, kolikor se je le dalo. Da bi zaježili val aktivnega in škodljivega pasivnega delovanja v tovarni, se je okupator loteval vedno surovejših metod. To so bili težki dnevi za slovenske delavce, saj so bili zaradi najmanjše sabotaže postavljeni pred »naglo sodišče« in obsojeni na prisilno delo. Mnogi naši delavci so bili izseljeni ali odpeljani v koncentracijska taborišča. Mnogo jih je pa tudi odšlo v partizane. Na spominski plošči ob vходу v upravo poslopje današnje tovarne so vklesana imena naših nekdanjih delavcev, ki so darovali svoja življenja za pravično stvar. Tako so v letih vojne ugašala življenja naših ljudi v boju, v ječah, v taboriščih in na delovnih mestih. Nastala pa je tudi velika materialna škoda. Tudi na delavnice in zemljišča tovarne je padlo več kot 30 bomb, ki so najbolj poškodovale konstrukcijsko delavnico in skladišče. Proizvodnja je pred koncem vojne skoraj popolnoma zamrla. Na umiku je okupator odpeljal iz podjetja mnogo strojev in orodja, tako da je bila tovarna ob osvoboditvi domala opuščena.

Takoj po koncu vojne, 9. 5. 1945, dobi tovarna svoje staro ime — Splošna stavbna družba. S proizvodnjo ni bilo mogoče pričeti, ker so bile gradbe porušene in delavstvo razredčeno. Kljub številnim težavam se je kolektiv z vso vnemo lotil obnavljanja tovarne, pri čemer so delavci marsikatero nalogo opravili z množičnim protovoljnim delom pod vodstvom partijske in sindikalne organizacije. Na ta način je podjetje bilo sposobno v zelo kratkem času po osvoboditvi sodelovati pri obnovi porušene železnih konstrukcij in drugih naprav najprej v Sloveniji, pozneje pa po vsej državi.

Z načrtno industrializacijo in elektrifikacijo dežele, ki jo je narekoval petletni plan, je bila METALNI odmerjena nova naloga. Podjetje je bilo vključeno v izgradnjo industrijskih in elektroenergetskih objektov. Da bi bilo kos tem zahtevnim nalogam, je gradilo in moderniziralo tovarniške obrate in pridobilo nove delavce in strokovnjake, kar pa je omogočilo razširitev proizvodnega programa in povečanje obsega proizvodnje.

Pod imenom Splošna stavbna družba je podjetje poslovalo do leta 1946, ko je dobilo novo ime: Tovarna splošnih metalnih konstrukcij in vijakov — Splošna.

Leta 1945 je podjetje zaposlovalo 320 delavcev in izdelalo le 1298 ton raznih proizvodov. Leta 1947 se je proizvodnja povečala na 4839 ton, zaposlenih pa je bilo že 810 delavcev. V tem ča-

za tovarno vijakov, ki je bila leta 1926 dograjena na prostoru, kjer stoji današnja montažna dvorana. Opremljena je bila z avtomati, stiskalnicami in drugimi stroji. Nova proizvodnja je prinašala lastnikom lepe dobičke. Proizvodnja vijakov je naraščala in je znašala skupno s proizvodnjo konstrukcij v letu 1928 že 2.067 ton. S proizvodnjo vijakov je podjetje zaslovelo po državi in tudi izven njenih meja. Vsa proizvodnja se je v letu 1929 v primerjavi z letom 1926 skoraj podvojila. V tem letu so bili zgrajeni mostovi na železniški progi Raška—Kosovska Mitrovica (1.000 ton), Kraljevo—Raška (930 ton), Kuršumljija—Pločnik ter cestni mostovi preko reke Sumnice in Lepenice.

Kmalu so naročila postajala vedno redkejša, kajti vso državo je zajela splošna gospodarska kriza. Mezde delavcev v tovarni so bile nizke kakor tudi drugod v državi, še slabši pa so bili pogoji dela, zato so delavci leta 1924 s stavko zahtevali in si tudi pridobili 20-odstotno zvišanje mezd. Da bi se postavili po robu vodstvu podjetja, ki je odpustilo nekaj sindikalnih voditeljev, so delavci dve leti kasneje ponovno stavkali. Odločni in složni so v stavki zmagali in podjetje je moralo odpuščene delavce ponovno zaposliti. S pogodbo, ki je bila leta 1938 sklenjena z lastniki tovarne, so bili delavcem zagotovljeni osemurni delavniki, plačan letni dopust in še nekatere druge ugodnosti.

Po osemnajstih letih obstoja Splošne stavbene družbe se je število delavcev in nameščencev podvojilo. Osemnajst let dela in izkušenj je dalo vrsto odličnih strokovnjakov, delavcev in mojstrov. Proizvodni program se je močno razširil. Leta 1938 šteje podjetje že 326 ljudi, od tega 240 delavcev v proizvodnji, 30 režijskih delavcev, 25 vajencev in 31 nameščencev. Tovarna je takrat, pričela tudi s proizvodnjo rudniških naprav, pločevinastih izdelkov, manjših cevovodov, cistern, rezervoarjev, žerjavskih konstrukcij in daljnovidnih ste-

su je podjetje izdelovalo mnogo raznih konstrukcij za mostove, hale in cevovode, mehanizme pa v manjši meri, ker je bila mehanična delavnica še neurejena. V letih 1947 in 1949 sta bili dograjeni konstrukcijska delavnica in adjustajna dvorana. Po tem času se pričena proizvodnja bolj kompliciranih konstrukcij, žerjavov in hidromehanske opreme. Strojovnjaki in delavci so se novega dela lotili z vso vnemo in tako je bila že leta 1948 in 1949 izdelana oprema za hidroelektrarne Moste, Medvode, Zvornik, Jajce, Jablanico in še nekaj drugih.

Leta 1949 je podjetje spet dobilo novo ime: Tovarna metalnih konstrukcij »Franc Leskošek«. V tem letu je bilo dograjeno novo upravno poslopje, v gradnji na

Tovarna je izdelala tudi specialno opremo za atomski inštitut »Boris Kidrič« v Vinčah.

Obdobje 1950 — 1960 je bilo obdobje velikih uspehov, ki so bili doseženi pri projektiranju, izdelavi in montaži vseh vrst izdelkov. Napredek je bil tolikšen, da se je tovarena lahko pričela spuščati tudi v konkurenčni boj v inozemstvu. Sodelovanje na licitacijah za investicijsko opremo na Bližnjem in Srednjem vzhodu ter Južni Ameriki je kljub hudi konkurenci največjih svetovnih firm obrodilo uspeh in dobili smo prva naročila. Čeprav se je podjetje v izredno kratkem času močno uveljavilo na tujih tržiščih — že leta 1959, komaj štiri leta potem, ko je zakoračilo na tuji trg, je izvozilo skoraj 40

je bila tudi glavna montažna dvorana. Proizvodnja se je v tem letu pri 930 zaposlenih dvignila na 8216 ton.

Leto 1950 je bilo najpomembnejše v zgodovini podjetja. Tega leta so prevzeli delavci upravljajoče podjetje v svoje roke. S tem, za vse jugoslovansko gospodarstvo pomembnim letom, ki pomeni važen preobrat in velik napredek v zgodovini delavskega gibanja, pa se je začel tudi nagel vzpon in razvoj Metalne, ki postane eno izmed največjih jugoslovanskih podjetij za težko investicijsko opremo.

Leta 1952 je bila dokončno zgrajena montažna dvorana in tako se je površina proizvodnih prostorov povečala na več kot 20.000 m². Tega leta je bilo zgrajenih tudi 180 družinskih stanovanj, samski dom in otroški vrtec.

Leta 1954 se podjetje že imenuje METALNA, tovarna konstrukcij in strojnih naprav. Obratovati prične nova mehanična delavnica, kar je imelo za posledico povečanje proizvodnje transportnih naprav, mehanizmov in druge opreme. Dograjena so bila tudi skladišča in urejeni montažni prostori. Proizvodnja se je povečala na 12.493 ton. Obdobje od leta 1950—1960 je čas velikih uspehov. Tovarna je v tem času izpopolnila in modernizirala svoje obrate, zgradila je moderno in prvo žarilno peč v Jugoslaviji, izpopolnila svoj varilni oddelek, ki po kakovosti dela ni zaostajal za tovrstnimi najboljšimi dosežki v tujini. Uredila si je sodobno opremljen oddelek tehnične kontrole s moderno opremljenim laboratorijem za mehanske, rentgenografske in ultrazvočne preiskave materiala ter preiskave s pomočjo magnetoflusa in radioaktivnih izotopov. V teh letih je Metalna opremila domala vse elektroenergetske objekte s hidromehansko opremo, žerjavi, čistilnimi stroji, rešetkami, jeklenimi oblogami, tlačnimi cevovodi ter drugo opremo.

Tovarna se je v tem času začela uveljavljati tudi kot proizvajalec transportnih naprav in žerjavov. Po lasnih načrtih začne tovarna izdelovati vse vrste žerjavov, predvsem pa za potrebe črne metalurgije, pristaniških in ladjedelniških žerjavov, transportnih trakov, prekladalnih mostov z elevatorji, vitlov, žičnic za tovarni in osebnih promet, prenosnic. Izdeluje pa že tudi specialne konstrukcije za črno in barvno metalurgijo, rudnike, kokarne, plinarne in termoelektrarne. Začela pa je tudi serijsko izdelovati prve domače gradbene žerjave, znane pod imenom Pohorje.

Nič manjši pa ni bil delež Metalne pri izgradnji domače težke industrije, za katero je izdelala in montirala velike in sodobno konstruirane proizvodne dvorane za železarne v Zenici, Nikšiču, na Jesenicah, Ravnah in v Štarih.

odstotkov vse proizvodnje — je zalagalo s svojimi izdelki večinoma vendarle domače tržišče.

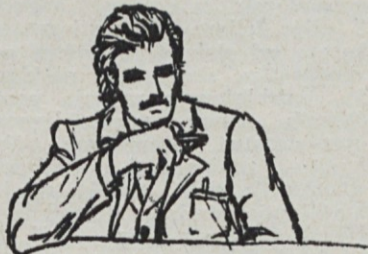
Leta 1959 je bil priključen matični tovarni obrat kmetijske mehanizacije, ki se je najprej specializiral za proizvodnjo vlečnih, pozneje pa traktorskih škropilnikov.

Leta 1963 je podjetje odprlo nov obrat v Krmelju, ki proizvaja lahke konstrukcije, predvsem hale. Z izgradnjo novega obrata v Senovem, ki je specializiran za izdelavo gradbenih žerjavov, se je zmogljivost tovarne še bolj povečala. Metalna pa je specializirana tudi za montažo investicijske opreme in naprav, ki jih izdeluje. Montira skoraj vse svoje izdelke doma in v tujini.

NAJVEČJI USPEH PODJETJA V LETOSNJEM LETU

Ko sem v mislih iskal odgovor na postavljeno vprašanje, sem se odločil dati prednost velikim naporom delovnega kolektiva za sanacijo Metalne. Naša delovna organizacija je namreč preteklo poslovno leto zaključila s precejšnjo izgubo kot posledico poslovanja preteklih let. Podjetje se je precej časa borilo s stalno nelikvidnostjo, ki je zapustila velike negativne posledice, ne samo pri poslovnem rezultatu, temveč tudi med delavci Metalne. V želji, da se izkopljemo iz težav smo se morali marsičemu odreči. Skoraj ničesar nismo vlagali v družbeni standard naših ljudi. Delavci so se počutili socialno ogrožene ter so zapuščali podjetje ter iskali take delovne sredine, ki so jim zagotavljale večjo socialno varnost. Vse te težave so zelo razmajale kolektiv, ki je bil nekoč tako čvrst.

Z ustanovitvijo TOZD smo začeli v Metalni veliko bitko z vsem, kar je negativno, kar negativno vpliva na odnose v kolektivu, z vsem, kar zavira dobro poslovanje. Delavci so spoznali, da je poslovanje TOZD in prek njih celotne delovne organizacije

odvisno le od njih samih. S tem smo dali delavcem možnost odločanja o svojem delu in dohodku, ki ga ustvarjajo.

Naša delovna organizacija je pozitivno poslovala v prvih šestih mesecih letošnjega leta, kljub precejšnjim težavam pri oskrbi z materialom in vsem ostalim faktorjem, ki so imeli negativni vpliv na rezultat poslovanja (inflacijska gibanja in dru-

go). V podjetju je čutili, da se poslovanje obrača na bolje, da se odnosi v kolektivu izboljšujejo. Čuti se resnična pripravljenost kolektiva za sanacijo podjetja, do katere ne more priti samo s finančnimi sredstvi.

Prav ta pozitivna gibanja v naši delovni organizaciji štejemo za največji uspeh, dosežen v letošnjem letu, saj nam je to porok za uspehe v prihodnje.

POMEN ZDRUŽITVE V ZPS

Osnovni pomen združitve v ZPS vidim v tem, da smo uspeli združiti razdrobljeno slovensko strojegradnjo, ki pa jo moramo organizirati tako, da bo poslovala ekonomično in rentabilno. Ta združena industrija mora biti organizirana tako, da bo sposobna konkurirati na domačem in tujem trgu. Da bi to lahko dosegli, je nujno takoj pristopiti k vsklajevanju proizvodnih programov, k izločanju iz skupnih proizvodnih programov vse tisto, kar ne daje dovoljne akumulacije in uvajati visoko akumulativno proizvodnjo. Organizirati je potrebno specializirana podjetja za določene proizvode.

Da bi vse to dosegli v doglednem času, je potrebno resnično sodelovanje združenih podjetij na vseh ravneh. Novo izvoljeni organi združenega podjetja bodo morali vložiti veliko napora za doseg dogovorjenih ciljev, pri čemer pa je potrebno v kali tretji morebitne poskuse uveljavljanja ozkih interesov posameznih članic združenega podjetja. Prav posebno vlogo pri tem pa bodo morale odigrati družbenopolitične organizacije.

Predsednik DS DO Metalne
Janez PEŠL

LITOSTROJ

1. V svoji zgodovini smo Slovenci mnogokrat, najbrže neutemeljeno, razmišljali o svoji majhnosti in o tem, da se majhen narod ne more »kosati« z velikimi in visoko razvitimi narodi in gospodarstvom v ustvarjalnem in proizvodnem področju. Kdor o Slovencih in med Slovenci tako misli, mu pravimo, da škoduje slovenskemu narodu.

Za nami je zadnja vojna in z njo revolucija, ki prav gotovo pomeni rojstvo nove domovine, novo ureditev, nove odnose in novo življenje v svobodi, posebno še za delavski razred. Ta neizmerna dragocenost nas znova in znova spodbuja, da venomer razmišljamo o revoluciji in o prehojeni poti do današnjega dne.

Litostroj obstaja že 27 let, to pa je skoraj toliko, kot obstaja naša nova domovina, kar nam nehoté pove, da prehojena pot razvoja Litostroja pomeni prehojeno pot razvoja naše družbe. V tem je cena, tradicija in naša moč, kajti rasli smo iz idej revolucije in zavzetosti delovnih ljudi, ki so takoj po vojni združili skoraj 200-letne delovne izkušnje izdelovanja strojev z dejstvom, da delajo sedaj v taki družbi, kot so si jo že od nekdaj želeli. Razvoj Litostroja je znan skoraj slehernemu našemu državljanu. Starejši tovariši so razvoj doživeli, mlajši pa so se verjetno na razne načine seznanili z razvojem, vlogi in pomenom Litostroja doma in v svetu, zato mislim, da ni potrebno, da ga posebej predstavljam.

2. Težko bi se opredelili samo za eno pomembnost letošnjega leta, zato menim, da to pozornost lahko posvetimo mnogim dogodkom in zadevam, ki so jih v tem razgibanem življenju in delu doživeli.

Med najpomembnejšimi značilnostmi letošnjih uspehov v življenju in delu kolektiva Litostroja, je prav gotovo dejstvo, da smo dobro založeni z delom,

ki daje zaupanje in socialno varnost kolektivu kot celoti. Vzrok, da smo dobro založeni z delom, ni trenutnega ali konjunkturnega značaja, pač pa imamo že staro tradicijo in sloves, predvsem zunaj meja Jugoslavije, v proizvodnji opreme iz proizvodnega programa Litostroja. Ker smo proizvodna delovna organizacija, je razumljivo, da živimo torej od naročil.

Drugo pomembno dejstvo, ki nas ohrabljuje, je nadaljnje uveljavljanje samoupravnih odnosov. V zadnjem obdobju so se kolektivi TOZD večkrat sestali ter razpravljali in sprejeli pomembne odločitve. Že samo dejstvo, da govorimo o pomembnih odločitvah in o sestajanju celotnih TOZD kolektivov, govori o tem, da gre tu za uresničevanje osnovnih samoupravnih pravic in dolžnosti delavcev v združenem delu, ki sledijo iz ustave. Morda bi kdo izven kolektiva, ki bo ocenjeval naše pomembne sklepe in samoupravne dokumente. Menim, da bi bolj kvalificiran in pametnejši od nas našel marsikaj, kar bi terjalo boljše in pristnejše rešitve, vendar sem mnenja, da je le prava pot pri uresničevanju samoupravnih odnosov enotnost celotnega kolektiva ob javnih razpravah na zborih delovnih ljudi in samoupravnih organov. Prepričani smo, da je največja vrednost kakršnegakoli dogovora kolektiva ali TOZD v tem, da pri oblikovanju tega dogovora ali samoupravnega sporazumevanja sodelujemo vsi s svojimi predlogi, prispevki in rešitvami, ki imajo izraženo pošteno samoupravno in delovno željo.

V tem kratkem polletnem obdobju smo za nadaljnji razvoj samoupravnih odnosov v kolektivu sprejeli naslednje pomembne dogovore:

— V široki javni obravnavi smo obravnavali in sprejeli cenike materialov, proizvodov in medsebojnih storitev, ki so tako postali temelj za medsebojno obračunavanje stroškov med TOZD.

— Zbori delovnih ljudi ter vsi samoupravni organi so obravnavali in sprejeli pomembno odločitev slovenskega gospodarstva, ki se je odločilo ustanoviti fond za kreditiranje individualne domače investicijske opreme. Usta-

delavcev v združenem delu« je v tem času zaživel in bil sprejet od celotnega kolektiva. Pomembno pri tem je to, da je bila javna obravnava tega dokumenta tako temeljita, da jo imamo lahko za izraz slehernega zaposlenega v kolektivu.

— V mesecu maju lahko zabeležimo kot najpomembnejši dogodek dokončno potrditev ustanovitve ZPS po sprejetem samoupravnem sporazumu. Temu je sledil pomemben dogodek v Trbovljah, kjer smo podpisali samoupravni sporazum o ZPS.

— Nadalje smo v tem kratkem času v kolektivu sprejeli mnogo ugodnosti za delovnega človeka iz naslova sindikalne liste. Prav ob teh razpravah in sklepih je še enkrat v veliki meri izkazana solidarnost kolektiva, saj so bili doseženi širši interesi celotnega kolektiva.

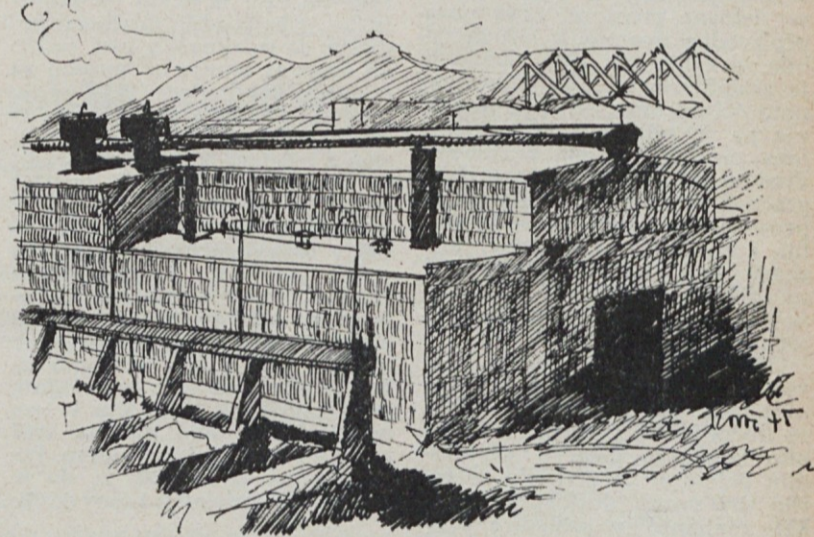
— Volili smo tudi delegacije in delegate, ter se s tem vključili v nova delegatska razmerja.

Na zadnjih zborih TOZD kolektiva pa smo sprejeli — lahko rečemo — v letošnjem letu najpomembnejše odločitve. Te odločitve so kot sklepi DSP bile objavljene v prejšnji številki naše ga glasila.

Vse našete pomembne odločitve so rezultat velikega prizadevanja celotnega kolektiva, samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij našega podjetja.

3. Že ko sem odgovarjal na prvo vprašanje, sem pri tem mislil tudi na zadnje. Naš vsesplošni družbeni in industrijski razvoj se je odvijal spontano in dokaj hitro. Glede na potrebe družbe so zrastle po vojni mnoge tovarne. Danes najdemo že skoraj v vsakem malo večjem kraju Slovenije strojno tovarno ali manjše strojne delavnice. Morda bi kdo rekel, da je naš razvoj potekal nenačrtno, a vendar ne moremo tega trditi, saj smo ob vsaki priložnosti želeli zadovoljiti svoje potrebe in želje. Ko so tako minevala leta in ko smo se morali vključiti v mednarodno delitev dela — torej tudi v mednarodno konkurenco s svojimi proizvodi, smo za uspeh na tem področju potrebovali tudi boljšo organiziranost.

Če naj sedaj ocenim pomen združenih podjetij strojegrad-

novitev tega fonda je bila med drugim tudi osnova za finančno konstrukcijo pomembnega naročila za Litostroj — izdelava opreme za »Cementarno Anho-vo«.

— 29. marca 1974 je delavski svet podjetja analiziral stališča javne obravnave o osnutku samoupravnega sporazuma o združitvi v »združena podjetja strojegradnje«. Zanimiva je ugotovitev, da so vsi zbori delovnih ljudi po TOZD z navdušenjem sprejeli osnutek omenjenega samoupravnega sporazuma.

— Na tej seji je DSP po javni obravnavi sprejel tudi pomembno odločitev o nosilcih posla, kar je dalo tudi dokončne oblike dejavnosti dela delovne skupnosti skupnih služb podjetja. Pri tem pa so tudi proizvodne TOZD pridobile popolnoma čisto osnovo za delitev in ugotavljanje dohodka, pri čemer pa ni okrnjen tehnološki proces in enotnost kolektiva.

— Tudi »samoupravni sporazum o medsebojnih razmerjih

nje, bi verjetno ponavljal mnogokrat v teh zadnjih dveh letih izrečene besede, ki so jih zapisali in sprejeli deset tisoči delovnih ljudi ZPS, prav tako jih najdemo tudi v našem samoupravnem sporazumu ZPS. Vse, kar smo se do sedaj dogovorili, se mi zdi predvsem življenjsko, pristno in nujno za naš skupni obstoj.

Temeljite in skoraj dve leti trajajoče priprave so nam dale vero, da smo na pravi poti in da so naši cilji pravilni in dobri. Vsem nam je jasno, da takoj jutri ne moremo pričakovati blestečih rezultatov. Naše prve vezi in organiziranost se pravzaprav šele začnajo. Največja vrednost in pomen združitve je danes dejstvo, da se je za združevanje po najbolj demokratičnih in ustavnih načelih odločilo nad deset tisoč delovnih ljudi naših TOZD. Ta vrednost naj nam bo vedno osnovna misel, takrat ko združujemo delo in si s tem zagotavljamo socialno varnost.

Karol Gornik

MLINOSTROJ — DOMŽALE

1. »Mlinostroj« praznuje prihodnje leto 20-letnico svojega obstoja. Začetki sodijo torej v povojna leta, ko smo potrebovali podjetje, ki bi skrbelo za večje remonte in obnovo mlinov in mlinskih strojev. S predmetom poslovanja »projektiranje in rekonstruiranje mlinskih tehničnih naprav, posameznih strojev ter celotnih obratov« je bilo zato z odločbo ustanovitelja — vlade LRS pri registriranju podjetij in obratov registrirano »Podjetje za remont mlinov« v študi pri Domžalah.

Prvi prostori so bili skromni, prav tako, kot je bilo majhno tudi število delavcev, ki pa so bili strokovno dobro podkovani in izkušeni. Iz starega mlina ter pripadajočih gospodarskih poslopij je pričela rasti obrtna delavnica. V letu ustanovitve so zasilno adaptirali delovne prostore, proizvodnja pa je stekla šele naslednje leto. Že v nekaj letih se je obseg del bistveno povečal, poleg remonta pa so izdelali tudi prve nove stroje. Maloštevilni kolektiv je hudo občutil pomanjkanje potrebnih osnovnih sredstev, saj so bili stroji, ki so izvirali iz nacionalizirane delavnice Brcar in reparacijskega fonda, zastareli. Glede na to, da je bila prvotna proizvodnja pretežno mizarskega značaja, so si delavci lahko marsikatero napravo izdelali sami. Sčasoma pa se je izkazalo, da v okviru registrirane dejavnosti vseh kapacitet mizarskega obrata ne bo mogoče izkoristiti, zato se je obrat leta 1957 pripojil k podjetju »Mizarstvo« Domžale. V tem času se je podjetje že imenovalo »Mlinostroj«.

Število zaposlenih je počasi, a vztrajno naraščalo, vzporedno pa se je večala tudi vrednost osnovnih sredstev. Kolektiv je zavestno vlagal presežek svojega dela v širjenje strojnega parka in nove delovne prostore. Prva nova proizvodna dvorana s 1100 m² je bila zgrajena leta 1959, sledila ji je adaptirana strojna delavnica, nato del upravne zgradbe, nazadnje pa je bila leta 1970 dograjena proizvodna hala z 2100 m². Pred nekaj meseci se je pričela gradnja tehniških in obratovnih prostorov, v katere se bodo vsebili konstrukcijski oddelek, priprava dela ter komerciala. V zgradbi pa bodo tudi nove, sodobne garderobe ter nujni sanitarni prostori.

Odveč bi bilo naštevati, kaj vse je »Mlinostroj« od svojega nastanka dalje izdeloval. Bila so obdobja, ko podjetje ni zavrnilo nobenega dela. S kvalitativnim delom si je podjetje ustvarilo pri svojih poslovnih strankah zaupanje in posledica tega je bila, da je »Mlinostroj« v svojih prelomnih letih proizvodne kapacitete planirano prodajal že vnaprej. Kolektiv so spodbujali doseženi uspehi. Leta 1957 je 76 zaposlenih ustvarilo 109.492.981 Sdin bruto produkta, 10 let kasneje pa 141 zaposlenih že preko 1.200.000.000 Sdin. To pa je bila že solidna osnova za prehod iz obrtniške delavnice v industrijsko delovno organizacijo.

2. V letošnjem letu je podjetje ponovno močno dvignilo celotni dohodek ter uspelo ustvariti precejšnja sredstva, pa vendar kolektiv v tem ne vidi svojega glavnega letošnjega uspeha. Dejstvo, da se je »Mlinostroj« kot enakopraven partner v okviru Združenih podjetij strojogradnje uspel vključiti v Slovensko strojno industrijo, je odločilnega pomena za nadaljnji razvoj. Nedvomno je to največji uspeh letošnjega leta, ki pa bo svoje kvalitete pokazal šele v prihodnjih letih. »Mlinostroj« sam s svojimi 177 zaposlenimi še dolgo ne bi bil sposoben enakopravno in samoupravno sodelovati pri

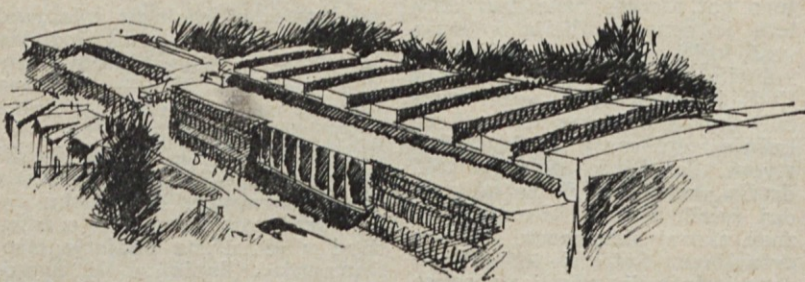
kreiranju razvojne politike Slovenske strojogradnje. Združevanje na podlagi sporazumevanja je prav gotovo pot, ki je »Mlinostroj« pripeljala do vidnejšega mesta na tem področju. Res je, da mnogo zastavljenega še ni realiziranega. Utvara bi bila, če bi od združitve zahtevali več, kot pa je bilo doseženega. »Mlinostroj« je brez dvoma zainteresiran, da Združena podjetja sodelujejo na vseh področjih svojega delovanja. Čeprav nekatere zadeve v podjetju narekujejo in zahtevajo skorajšnjo spremembo, želimo čim več vsklajevanja zato, da bi prišlo do izraza vse skupne poteze delovnih in temeljnih organizacij, ki so podpisale v Trbovljah naš samoupravni sporazum.

3. Vsako združevanje je lahko brezplošno in nekoristno v primeru, če je samo sebi namen. To je prva in največja nevarnost, ki pa so se ji, kot kaže, Združena podjetja strojogradnje izognila še predno je bil podpisani sporazum o združevanju. Prav tu prihaja do izraza naša posebnost, ki je v tem, da strukturalne zgradbe niso gradili administrativno, od zgoraj navzdol, kar zahteva nujno velike stroške, pač pa so se zainteresirane strani konkretno dogovarjale o vsebini in načinu skupnega dela že v fazi priprav na združitev. To je jamstvo, ki nam zagotavlja, da ZPS ni le formalna tvorba organizacij, ki so si glede na poslovni predmet bolj ali manj sorodne, pač pa je to nova kvaliteta, ki bo prinesla in že prinaša članicam večje možnosti za doseg skupno zastavljenih ciljev.

RIKO, RIBNICA

1. Naše podjetje izhaja iz majhne obrtne delavnice, ki jo je leta 1884 ustanovil Jakob Orazem. Vse do nacionalizacije v letu 1948, pa tudi še nekaj let pozneje, ko je že postala družbeno podjetje, so izdelovali v njej različno športno orodje in opremo za telovadnice. Po letu 1950 pa je podjetje začelo s preusmeritvijo svoje proizvodnje, in sicer pričeli smo z izdelavo kmetijskih orodij in naprav. To so bili različni kmetijski vprežni plugi, brane, okopalniki in osipalniki, ki so bili v tedanjem času kmetijstvu nujno potrebni. Posebno obrabljani dvojni vprežni plug »IKS« je bil na trgu zelo cenjen zaradi uspele konstrukcije, okretnosti in majhne teže. V letu 1960 smo začeli te pluge serijsko proizvajati, proizvodnja pa je iz leta v leto naraščala ter smo jih leta 1967 izdelali že 12.000 kosov letno. Popolnoma razumljivo je, da je bilo število izdelanih kosov odvis-

no od zaposlene delovne sile, saj je bilo v začetku zaposlenih le 12 delavcev in 14 vajencev, nato je število delavcev nenehno naraščalo. Sedaj zaposlujemo 210 delavcev in 48 vajencev. Šele v letu 1968 smo začeli preusmerjati proizvodnjo na sedanjo strukturo proizvodov. To je dalo zelo dobre rezultate, saj smo se po letu 1970 izvlekli iz prejšnje anonimnosti in postali smo dokaj znani ne samo na domačem, temveč tudi na tujem tržišču. Poudariti pa moram, da gre za sluga za uspehe podjetja v zad-

njih letih celotnemu kolektivu, še posebej pa direktorju Stanetu Skrabcu, ki je znal organizirati podjetje na novih temeljih.

2. Poleg tega, da smo za sedanje razmere dokaj ugodno zaključili prvo polletje, je brez dvoma največji uspeh ne samo našega, temveč tudi drugih podjetij podpisnic, podpis samoupravnega sporazuma o združitvi v Združena podjetja strojogradnje v Trbovljah. Menim, da smo postavili vsi skupaj soliden temelj razvoja slovenske strojogradnje, saj bo mogoče usklajevati razvojne načrtne posameznih delovnih organizacij, razvijati marketing, vlagati več in ekonomičneje v raziskavo tržišča ter na ta način izdelovati nove proizvode.

3. Nekaj teh prednosti sem že naštel, vendar je po mojem mnenju bistveno razvijanje delegatskega sistema, ki bo prav v ZPS lahko prišel popolnoma do izraza. Delegacije bodo morale biti v čim tesnejšem stiku s proizvajalci, jih informirati o problemih in se posvetovati z njimi. Samo tako bo mogoče dobro in uspešno gospodariti ne samo v ZPS, temveč tudi znotraj posameznih delovnih organizacij. Poudariti pa moram, da je nujno razvijati samoupravo v osnovnih celicah — organizacijah združenega dela in TOZD in sprejemati le take odločitve, za katere bo glasovala večina delavcev.

STROJNA TOVARNA TRBOVLJE

Organizacija združenega dela STT se je razvila iz nekdanjega obrata Rudnika Trbovlje. V svoji 26-letni zgodovini je iz manjše delavnice zrasla v večje podjetje, ki ga danes sestavljajo naslednje temeljne organizacije združenega dela: tovarna strojev Trbovlje, tovarna orodja Trbovlje, Izobraževalni center Trbovlje ter tovarna konstrukcij Sevnica, ki se je priključila podjetju 1971. leta.

Proizvodni program podjetja se je razvil predvsem iz potrebe po pridobivanju premoga. Začetni obseg izdelave strojev in naprav za odpiranje rudnikov, pridobivanje, transport in oplemenitenje rudnin se je kasneje razširil tudi na specifično opremo za metalurgijo, gradbeništvo in kemično industrijo. V proizvodnji individualne opreme se je podjetje z izdelavo lastnih projektov usposobilo za izdelavo separacijskih in transportnih naprav. S standardizacijo je bil izpopolnjen program tipskih izdelkov, nad katerimi so najpomembnejši: stojke, stropniki, jamski in drugi transporterji, rotacijski in čeljustni drobilci gradnji, nakladalci, vibracijska rešeta, elektro motorna vitla in reductorji.

V podjetju je skupaj 1400 zaposlenih. 15 odstotkov izdelane proizvodnje v letu 1973 so prodali na inozemsko tržišče, 85 odstotkov na domačem trgu, od tega 25 odstotkov v SR Sloveniji in 60 odstotkov po ostalih republikah.

Lanskoletna bruto realizacija je znesla 150 milijonov dinarjev, letošnji plan pa predvideva porast za 30 odstotkov.

V letošnjem letu ponovno povečani plan je bil ob polletju prekoračen in vsi kazalci kažejo, da bo dosežen tudi letni plan.

Vsi akti, sprejeti v zvezi z no-

Ker na prvi razpis za novo ime sestavljene organizacije združenega dela združenih podjetij strojogradnje nismo dobili ustreznih imen, objavljamo vnovič javni razpis:

SOZD združenih podjetij strojogradnje

objavlja

JAVNI RAZPIS

za izbiro novega IMENA sestavljene organizacije združenega dela združenih podjetij strojogradnje.

SOZD združuje delovne organizacije strojogradnje, zato naj bo v imenu ta stroka poudarjena.

Združene delovne organizacije v prvi vrsti izdelujejo proizvode individualne proizvodnje (oprema za energetiko, oprema za procesno industrijo, oprema za industrijski transport, oprema za industrijo komponent), maloserijska proizvodnja pa je udeležena v proizvodnem programu v manjšem obsegu.

Novo ime naj zveni slovensko, naj bo lahko izgovorljivo v vseh jugoslovanskih jezikih in primerno za izgovorjavo v glavnih svetovnih jezikih.

Predloge rešitev pošljite v zaprti kuverti, označene s šifro (enako tudi s šifro označeno zaprto kuverti z imenom avtorja predloga) na naslov: Razpisna komisija združenih podjetij strojogradnje, Litostroj Ljubljana, Djakovičeva 36, dvajset dni po objavi v časopisu.

Razpisna komisija bo poslala predloge za novo ime pregledala in izbranim avtorjem podelila naslednje nagrade:

1. nagrada 3.000 din
2. nagrada 1.500 din
3. nagrada 500 din

Vse morebitne dodatne informacije glede proizvodnega programa oziroma drugih vprašanj v zvezi z dejavnostjo ZPS lahko dobite na omenjenem naslovu.

vo ustavo, zagotavljajo odločujočo besedo neposrednih proizvajalcev, brez soglasja katerih ni mogoče sprejeti nobene važnejše odločitve. Vse odločitve sprejemajo na ravni temeljnih organizacij združenega dela in jih delavski svet podjetja le usklajuje in proglašča.

Med drugim v podjetju razpravljamo o perspektivnem razvoju za razdobje do leta 1980, ki predvideva delno selekcijo sedanjega proizvodnega programa, pri čemer pa glavne panoge ostanejo iste.

V zadnjem času lahko v našem gospodarstvu opazimo močnejše integracijske premike. Takšni premiki sicer niso nič novega, saj so se v vprašanju gospodarskega povezovanja ponekod ukvarjali že vrsto let. Vendar očitnih rezultatov teh prizadevanj največkrat ni bilo videti in so se integracijska gibanja v resnici začela pospešeno razvijati šele zadnje čase.

Vzroke za to je iskati zlasti v družbenih gibanjih, ki poprej integracijskim prizadevanjem niso bila kdove kako naklonjena, v zadnjem času pa so se začela ugodno spreminjati. Pri takšnem spreminjanju družbenega ozračja in razpoloženja so nedvomno imela veliko vlogo tako ustavna dopolnila in nova ustava kot prizadevanja zveze komunistov, da bi samoupravno povezovanje in združevanje kar se da pospešili.

Povezovanje in združevanje, o katerem govorijo tako ustavna dopolnila kot določila nove ustave, začrtuje družbeno-ekonomske kot družbenopolitične cilje. Gre za to, da bi z njimi tako pospešili gospodarski in družbeni razvoj, kot tudi spremenili položaj delavca v združenem delu, oziroma da bi le-temu zagotovili v družbeni reprodukciji tisti položaj, ki mu gre po novi ustavi.

Samoupravno povezovanje in združevanje postaja z novo ustavo eno izmed osrednjih vprašanj boja za hitrejši ter skladnejši gospodarski in družbeni razvoj. Z njim želimo odpraviti marsikatero od slabosti v našem gospodarstvu; strukturalna neskladja, neuskkljenost razvoja posameznih panog, razdrobljenost gospodarstva, premajhno učinkovitost poslovnosti organizacij združenega dela, nezadostno izkoriščenost sredstev in podobno. Hkrati želimo z njim doseči, da bo imel delavec v samoupravno združenem delu tisti položaj, ki mu ga daje nova ustava: položaj resničnega upravljavca z delom in njegovimi rezultati.

Integracije so pomembna sestavina ekonomske politike. Z njimi je mogoče doseči večjo usklajenost razvoja posameznih panog ter odpraviti vrsto strukturalnih neskladij v našem gospodarstvu, pa tudi v družbenem življenju. Doseči je mogoče večjo koncentracijo sredstev, prav

tako pa tudi umskega potenciala in s tem tudi večje ekonomske učinke.

Večje ekonomske učinke pa je mogoče doseči tudi tako, da s povezovanjem in z združevanjem organizacij združenega dela izboljšujemo poslovno temeljnih organizacij združenega dela, v večji meri zagotavljamo energetske in surovinske vire ter izboljšujemo pogoje za optimalizacijo razvojnih programov temeljnih organizacij združenega dela in organizacij združenega dela. Poleg tega je prav povezovanje in združevanje organizacij združenega dela očitno edini način za učinkovito vključevanje v mednarodno delitev dela, kot tudi način za povezovanje z deželami v razvoju ter ne nazadnje, podlaga za hitrejšo premagovanje nerazvitosti.

Pri vseh razpravah v družbenopolitičnih organizacijah, samoupravnih organih in na zborih delovnih ljudi smo pri obravnavanju samoupravnega sporazuma o združitvi v ZPS izhajali predhodno nanizana izhodišča.

Te utemeljitve so člani naših delovnih skupnosti sprejeli, kar dokazuje visok odstotek udeležbe na zborih, na katerih smo sprejemali samoupravni sporazum o združitvi v ZPS.

Druga pomembna družbenopolitična akcija, ki je tekla vzporedno, je bila usklajitev vseh samoupravnih aktov z ustavo. Temeljne akte smo v kratkem času uskladili.

Sedaj se nahajamo v obdobju, ko moramo vsak dan bolj urediti vsebino odnosov, ki smo jih določili s samoupravnim sporazumom o združitvi v delovno organizacijo.

Ugotavljamo, da je še marsikaj nedorečenega, zato bomo morali izboljšati naše medsebojne odnose tako, da bodo temeljne organizacije združenega dela dosegle tisti položaj, kot jim ga določa ustava. Prav zaradi tega je še naprej potrebno polno angžiranje vseh družbenopolitičnih organizacij in članov novih samoupravnih organov.

TOZD DELAVNICE

VIATOR DELAVNICE

Prometno, hotelsko in turistično podjetje Ljubljana, TOZD delavnice, ima 400 zaposlenih. V svojem obratu izdelujejo enoosne prikolice, kabine za bage, vilicarje in druga vozila, zložljive palete ter nakladalne stranice in kesone za tovornjake.

VARČUJMO

V mesecu marcu bo po dveletnem obdobju zopet redni občni zbor »BVP« (blagajne vzajemne pomoči). To priložnost smo izrabili, da v našem glasilu objavimo nekaj vrstic o delu in razvoju te v današnjem času zelo potrebne organizacije.

Prav gotovo je precej članov kolektiva, predvsem mlajših in novodošlih, ki niti ne vedo, kaj pomeni kratica »BVP«. Letos praznujemo 24-letnico obstoja »BVP«. V letu 1951 se je namreč zbrala skupina delavcev na polju 13 v oddelku 5 (obdelovalnica) ter se odločila, da ustanovi »BVP« pod okriljem sindikalne podružnice. To so ustanovili zato, da bi s kratkoročnimi posojili pomagali svojim sodelavcem, ko bodo v stiski. Po skromnem začetku se je članstvo počasi, vendar vztrajno večalo. Tako nas je bilo ob koncu minulega leta nad 600. Prav tako kot članstvo so se tudi denarna sredstva iz leta v leto povečevala. Članarina se je v minulih letih od začetnih 40 par povečevala na 1.—, 2.—, 5.—, 10.—, 20.— din na današnjih 50.— din. K zvišanju članarine je nekoliko prispevala inflacija, levji delež pri tem pa so imeli člani sami z vse večjimi zahtevami po posojilih. Z večanjem članstva in članskih vlog se je večala tudi vsota posojil in daljšala doba vračanja. Tako je danes najvišja vsota posojila

pri dolgoletnih članih narasla že na 5000 din, doba vračanja pa se je podaljšala na 10 mesecev. Glede na to, da je to posojilo samo z 1% obrestmi, menimo, da je to posojilo dokaj ugodno. Po drugi strani je tudi res, da članom njihovih vlog ne obrestujemo, ter v 4 letih, ko jim njihovo vlogo v celoti izplačamo, precej izgubijo zaradi inflacije. Mogoče se bo kdo vprašal, zakaj vlog ne obrestujemo, ob posojilu pa mora odšteti 1% obresti. Naj pojasnimo. Do leta 1973 nam je vse stroške (blagajniški honorar, članske knjižice, člansko kartoteko in ostali pisarniški material) plačeval sindikat. Od 1. 1. 1973 pa moramo vse omenjene stroške plačati iz lastnega žepa. Prav zato smo tudi s tem datumom uvedli 1% obresti na posojila za kritje manipulativnih stroškov.

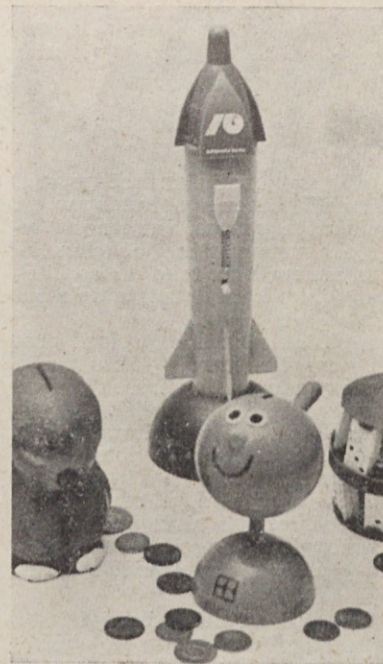
Kakšen razvoj je v zadnjem času dosegla »BVP«, bo povedal podatek, da smo v minulemu letu izplačali poprečno 160.000 din posojil mesečno. Nikakor ne smemo zamolčati, da je bilo prosilcev vedno več kot pa denar-

nih sredstev. Zaradi tega smo bili prisiljeni, da smo prosilcem z višjo vsoto le-to zmanjševali, tako da so vsi prosilci v tistem mesecu prejeli posojilo. Pri tem so se nekateri člani razburjali, ker so bili prikrajšani za določeno vsoto, ki so jo verjetno že »planirali« v svoj mesečni dohodek.

Za informacijo in boljše razumevanje objavljamo še stanje članstva po TOZD ob koncu lanskega leta:

Skupne službe	236 članov
TOZD FI	125 članov
TOZD IVET	37 članov
TOZD SERVIS	19 članov
TOZD ZSE	20 članov
TOZD ICL	17 članov

Iz navedenega vidimo, da je v nekaterih obratih število članov »BVP« zelo majhno, medtem ko je v drugih dokaj visoko glede na število vseh zapo-

slenih. Zelo zanimiva bi bila analiza posojil po posameznih enotah, vendar to ni namen tega članka.

KOMUNISTI JUMEL

Vjesnik iz Zagreba je pred dnevi objavil članek z naslovom: »Komunisti JUMEL složni«, kjer najprej citirajo besede predsednika konference ZK Rade Končar Marjana Sugnetiča: »Še nikoli doslej se nismo v tako kratkem času dogovorili o tako pomembnih stvareh. To je še dokaz več, da smo vsi komunisti enajstih delovnih organizacij, članic JUMEL, res složni člani zveze komunistov Jugoslavije. Sugnetič je to izjavil na sestanku organizacij zveze komunistov vseh enajstih organizacij tega velikega poslovnega združenja jugoslovanskih podjetij strojogradnje in elektroindustrije.

Ta sestanek so sklicali na pobudo komunistov iz Rade Končarja, udeležili pa so se ga predstavniki ZK tega kolektiva, tovarne parnih kotlov iz Zagreba, Jugoturbine iz Karlovca, Energoinvesta iz Sarajeva, Metalne iz Maribora, Litostroja iz Ljubljane, Prve iskre iz Barača, Lole Ribara iz Železnika, Mašinogradnje, IMO in Minela iz Beograda. Na seji naj bi se dogovorili o nadaljnjem sodelovanju družbenopolitičnih

organizacij teh podjetij. Naslednje naloge komunistov naj bi bile: skupen nastop podjetij strojogradnje, tako pri nas kot na tujih tržiščih ter odstranjevanje vz-

porednih kapacitet teh podjetij, ki so bila še pred nekaj leti konkurenčna. Na sestanku so se tudi dogovorili o tem, da bi osnovali konferenco ZK članov JUMEL kot stalno družbenopolitično telo

Glede na finančni promet v posameznih mesecih lahko trdimo, da je poslovanje »BVP« že kar manjša delovna organizacija. Zato zasluži vse priznanje naša blagajničarka Sonja Mravlja, ki je vložila v svoje delo nešteto skromno plačanih ur.

Na koncu pa še nekaj napotkov za člane kolektiva, ki bi se želeli včlaniti v »BVP«:

S pristopno izjavo, ki jo dobite pri tov. Malči Brazovi, Sonji Mravlji, Alojzu Pogačarju in Francu Vidmarju, in svojim podpisom potrdite pristop v »BVP«. Po preteku 6 mesecev si že pridobite pravico do prvega posojila. Kakor smo že omenili, znaša mesečna članarina 50 din, ki jo po 4 letih brezobrestno vrnemo. Za vsa posojila pa veljajo 1% obresti. Omeniti moramo, da se posojila izplačujejo ob izplačilu osebnih dohodkov, za nujne primere pa hranimo denar na takšnem računu in za te ni omejitve datuma. Torej, dragi sodelavci, postanite člani »BVP«, kajti nič ne veste, kdaj se boste znašli v stiski.

To je le del zaplenjenega alkoholnega bogastva

Vsi ukrepi zaman

Varnostna služba naše gospodarske organizacije si že več let z vsemi močmi prizadeva, da bi preprečila ali vsaj omejila prinašanje alkoholnih pijač v podjetje. Toda kot vse kaže, so bili proti alkoholu — temu našemu največjemu družbenemu zlu, brez moči.

Varnostna služba oziroma njeni člani so najprej prinašalce pijač v tovarno samo opozarjali, toda ko smo uvideli, da nobeno opozorilo nič ne zaleže, smo bili prisiljeni te člane kolektiva prijavljati pristojnim službam in TOZD, ki naj bi ukrepale naprej.

Da bi pereči problem le nekako rešili, smo zaprosili posamezne službe, naj skušajo tudi same na delovnih mestih odpraviti pijančevanje. Konec koncev, saj razumemo, da sodelavci ob večjih praznikih tudi kaj popijejo, toda pijančevanje se je v zadnjem času

tako razpaslo, da je preseglo vse meje. Pred dnevi se nam je celo dogajalo, da smo morali vsak dan po več litostrojčanov odstraniti z delovnega mesta oziroma iz tovarne. Zaskrbljujoče, tragično in podlo pa je to, da nekateri delavci prinašajo žgane pijače v tovarno zato, da bi jih med delom prodali svojim sodelavcem in si s tem ustvarili dobiček na račun svojih tovarišev. Seveda ne smemo posploševati, saj imamo tudi mnogo delavcev, ki sami zahtevajo, naj vendar kaj ukrenemo proti ljudem, ki se na delovnih mestih opijanjajo. Popolnoma razumljivo je, da se bodo tudi krivci bolj ali manj uspešno izgovarjali. Eden izmed pogostih izgovorov je tudi tak: »Zakaj preganjate samo nas delavce, zakaj ne pogledate tudi po pisarnah?«

Ker je postalo prinašanje pijač v podjetje za Litostroj že velik problem, predlagamo, da bi uprava podjetja ter samoupravni organi v prihodnje prepovedali, seveda poleg dosedanjega prinašanja, tudi prinašanje alkohola ob praznikih, odhodih v pokoj ter v reprezentančne namene. Vsi vemo, da imamo za proslave lepo urejeno sobo zunaj tovarne v delavski restavraciji. Varnostna služba ima še en predlog: Takrat ko so šli naši delavci v zaslužni pokoj, so do sedaj prejeli v dar steklenice žganih pijač. Odslej naprej naj teh pijač ne bi več dobivali, pač pa naj uprava podjetja razmisli o tem, da bi delavcem ob odhodu v pokoj dala kaj bolj koristnega. Pa še nekaj: delavci šušljajo, da organi zavarovanja zaplenijo alkohol zaradi tega, da si ga razdelijo in popijejo sami. S fotografije pa lahko vsak vidi, da so te obsodbe neresnične in krivične.

Varnostna služba podjetja

Rekreacija v prvomajskih praznikih

Komisija za rekreacijo in šport pri konferenci sindikata Litostroj predvideva in organizira naslednje izlete:

1. Izlet v Poreč z bivanjem v Hotelu ALBATROS od 30. 4. 1975 do 4. 5. 1975. Začetek pensionskih uslug 30. 4. 1975 z večerjo in zaključek 4. 5. s kosilom. Število udeležencev neomejeno. Prevoz oskrbi vsak udeleženec sam. Cena je 350 din. Možnost plačila je v 3 obrokih. Prijave sprejema sindikat obnem s plačilom prvega obroka.

Izlet je v okviru Združenih podjetij strojogradnje (ZPS).

2. Izlet v ČSSR bo organiziran z dvema avtobusoma, skupno 76 oseb in sicer letos v dveh rokih

- odhod 30. aprila ob 5. uri prihod 4. maja ob 20. uri 30. 4. redni letni dopust
- odhod 25. junija ob 5. uri prihod 29. junija ob 20. uri 25., 26. in 27. 6. redni letni dopust

Cena izleta: 600 din, in sicer 300 din vožnja, 300 din ostale usluge (prevozi po Češki, prenočišče in prehrana). Možnost plačila v treh obrokih.

Prijave z vplačilom prvega obroka sprejemajo osnovne organizacije sindikata v TOZD. Pojasnila glede udeležbe po TOZD bodo objavljena kasneje. Vse ostalo bo razvidno iz razpisa, ki bo objavljen v začetku aprila.

TE-BO

ZAHVALA

S to zahvalo bi rad poudaril svojo hvaležnost za vse, kar ste dobrega storili zame tako med boleznijo kakor tudi ob odhodu v pokoj.

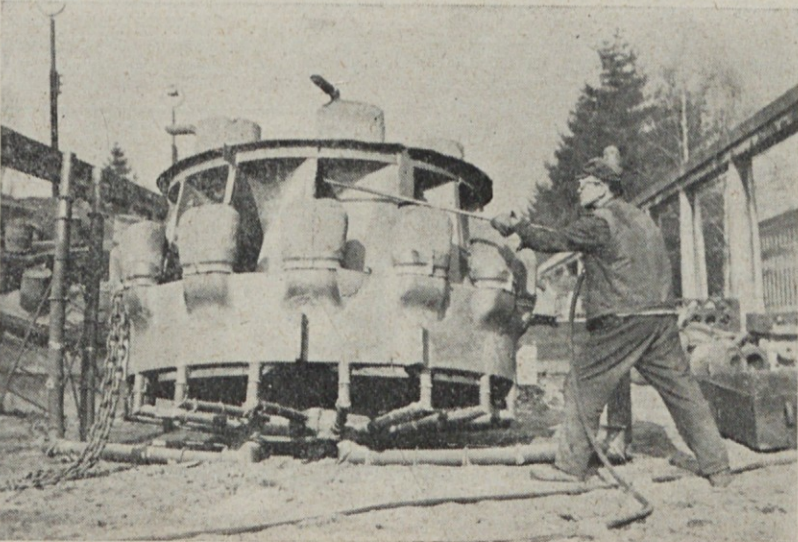
Posebno še velja ta zahvala vsem tistim sodelavcem, ki so me obiskali v bolnišnici po operaciji in pozneje na domu. Nikakor ne smem prezreti pri tem sindikalne organizacije, ki mi je med boleznijo izkazala svojo pozornost z darilom in denarno pomočjo.

Ob upokojitvi se upravi podjetja, samoupravnim organom, množičnim organizacijam in vsem sodelavcem zahvaljujem za nepozabno slovo in darila.

Vam, ki ste ostali, želim še mnogo uspehov v prihodnjem delu.

Torej še enkrat prav prisrčna hvala!

Stane Levičar

Zahvala, ki smo jo prejeli ob 25. obletnici JUGOSLOVANSKEGA REGISTRA BRODOVA za naše dolgoletno sodelovanje z njimi

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem sindikalni podružnici FI, svojim sodelavcem in sodelavcem pokojnega moža iz montaže FI za podarjeno cvetje, številno udeležbo pri pogrebu ter za denarno pomoč, ki so mi jo nudili ob smrti mojega moža. Prav tako naj velja zahvala tudi litostrojki godbi za žalostinke.

Franciška Mohorič s hčerka Veroniko in Ireno

ZAHVALA

Franc Vidrih iz montaže v FI se zahvaljujem svojim sodelavcem iz montaže za izrečeno sožalje, za cvetje in udeležbo pri pogrebu mojega brata Jožeta

Franc Vidrih

Časopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Glavni urednik Vladimir Kovač — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Ester Lampič — Telefon uredništva 56-021 (h.c.) int. 246 — Poština plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska ZGP Primorski tisk, Koper — TOZD Tiskarna Jadran — 1975

PLANINSKE NOVICE

PLANINCI PA SO REKLI...

Kot vsako leto so se tudi letos konec februarja zbrali litostrojki planinci, da za hip postojajo na svoji poti, se ozrejo na prehojene steze, pogledajo okrog sebe pa morda še malo naprej.

Standardna vabila z vinjeto Jalovca so naznanjala običajen dnevni red. Ob nabiti dvorani ICL ga je sprožil predsednik društva tov. Stane Vogelnek, spretno naprej vodil pa delovni predsednik ing. Anton Levstek.

Iz poročil odbornikov je bilo slišati, da je bilo delo društva v preteklem letu dobro, saj je opravilo večino postavljenih nalog. Kot najvrednejša akcija velja gotovo ustanovitev mladinskega odseka. Ta si je zadal izredno bogat delovni program, ki pa ne ostaja samo na papirju, ampak se ga mladi tudi vestno drže.

Močno delovni so bili tudi smučarji pod vodstvom dolgoletnega načelnika Ludvika Šarfa. Prav njegovo poročilo je v razpravi sprožilo vprašanje gradnje rekreacijskega centra na Soriški pla-

nini. Po pojasnilu navzočega tov. Milana Vidmarja ni razlogov za malodušje; po vsej verjetnosti bo projekt urbanistično obdelan še v letošnjem letu, tako da bo Litostroj lahko končal začeta dela pri žičnici.

Alpinisti so tokrat prelezli precej domačih smeri — ker pa je članov manj, je povpreček tur na človeka toliko ugodnejši.

Markacisti so z majhnimi stroški skrbeli, da so bila pota dobro zaznamovana in se vsaj na tistem področju, ki ga ima v oskrbi PD Litostroj, ni izgubil noben obiskovalec. Z vso vestnostjo je za to službo skrbel načelnik Rik Gambergar.

Propagandisti in vodniki izletov so mnogo storili, da bi obiskovalci videli čimveč lepote gorskega sveta, da bi se v njem gibali varno in se zdravi vračali v dolino. Pohvaliti pa jih je treba še posebej, ker so že za občni zbor pripravili celoten tiskan program izletov 1975, ki vsebuje program društvenih izletov, mladinskega in alpinističnega odseka. Na zboru so ugotovili, da je tudi za

sprotno obveščenost z novo omarico, tam pod srebrnimi smrekami, dobro poskrbljeno — Franci Lovše je posebej zaslužen za to.

Blagajničarka Marica se ni pritoževala, kajti po poravnavi vseh računov ji je ostalo še nekaj čistega.

Volitve so v standardno posadko vključile še nekaj novih mladih imen, na mesto predsednika pa ponovno potrdile tov. Staneta Vogelnika.

S predvajanjem barvnih diapozitivov z opravljenih društvenih izletov je bilo v prijetnem in tovariškem razpoloženju zaključeno srečanje litostrojkih planincev.

ETO

Brez nje ga ne bi bilo...

Z našimi smučarji

Za letošnjo zimo bi smučarji res lahko vložili reklamacijo: »neustrezno blago — vračamo!« Zlobneži pravijo, da je do takega razvoja dogodkov prišlo samo zato, da bi Sorica postala znana po vsej Sloveniji, čeprav nima nobene poštnice vlečnice. Tako jo zdaj obiskujejo od blizu in daleč in se na njej odvijata tekmovanje za tekmovanjem.

vsem pa tradicionalno srečanje litostrojkih smučarjev 5. in 6. aprila na Sorici. Kako se bo razvijalo to, boste zvedeli v naslednji številki.

ETO

Iz poročila na zboru PD Litostroj

Pred dnevi sem bil po daljšem času spet na Soriški planini. V tisti koči — morda veste... sicer pa — saj piše pri vhodu »Litostrojka kočica«.

Litostrojki planinci so jo postavili v takrat povsem neznan svet. Komaj 20 let je tega pa so že kar pozabili nanjo! Denimo, da je res takol Nič ne de — zdaj poznajo to planino daleč naokrog. Planinci smo tega lahko samo veseli. Odprli smo nov svet tisočem in tisočem, ki hrepene po njem, beže iz megle in hočejo biti soncu blizu.

Zgrešeno bi bilo vezati naše delovanje le na ta edini košček naše zemlje, ko pa nas vabijo nove samote in se nam nasmihajo še prijaznejše daljave.

Saj je naš ves gorski svet, s svojim soncem in senco, trdoživimi viharniki in pisanim cvetjem. Kolikor varneje bomo romali vanj, toliko lepše nam bo, kolikor bolj bomo cenili njegove lepote v okolju, kjer se rojevajo in razdajajo, toliko dalj jih bomo lahko občudovali.

In še to: bojmo se trenutka, ko nam bodo gore postale le potrošno blago, ko bo iz templja nastala beznica; tudi mi planinci — v sebi in okrog sebe — lahko zadržujemo ali pa pospešujemo ta trenutek.

Vprašajmo se torej, kakšna so naša pota po planinskih stezah in kaj ostaja za njimi...

ETO

...na Sorici

Eno takih je bilo tudi že tradicionalno občinsko prvenstvo v veleslalomu. Marsikateri udeleženec si je ob tej priložnosti prvič letos navezal smučki na noge, kar pa je seveda njegov problem. Nekaterim je pomagal veter, druge oviral, ostala je le lista rezultatov, ki priča, da so bili litostrojčani kot moštvo najhitrejši, saj so zbrali le 10 negativnih točk.

V posameznih kategorijah so bili pri mlajših Igor Hrast tretji, pri starejših Janez Kalan drugi in Nace Giacomelli četrti, pri mlajših veteranih ing. Janez Zupančič drugi in Branko Sršen četrti, med članicami pa Oberstarjeva tretja.

Pokal je naš...

konkurenci; prvi so bili naši večni rivali na belih poljanah, sicer pa dobri znanci in prijatelji — člani STT.

Naj navedemo uvrstitve litostrojkih tekmovalcev:

Ženske: Marija Oberstar — prva in Mira Šček — peta.

Moški do 25 let: Pavle Lampič — osemnajsti.

Moški do 35 let: Janez Kalan — prvi in Dušan Škarabot — enajsti.

Moški do 45 let: Branko Sršen — drugi, ing. Janez Zupančič — šesti in Marijan Klemen — sedmi.

Moški nad 45 let: Tone Erman — peti in ing. Franc Bahar — deveti.

...pa spet Sorica

Mestno sindikalno prvenstvo na dan žena je bilo za naše smučarje pravi pogreb, saj sta se med prvih 10 uvrstila le Sršen in ing. Zupančič. Vseh tekmovalcev je bilo skoraj 1000. Zaradi nediscipline odgovornih referentov je litostrojka prijava prispela šele po žrebanju in so zato tekmovalci dobili zadnje številke v vsaki skupini...

Razumljivo, da je bilo treba takó misel na boljša mesta zaradi zdelane proge opustiti.

...in še Vršič

V družinskem tekmovanju (oče, mati in otrok), ki ga vsako leto organizirata reviji Jana in Antena, sta se naša sodelavca Šarf in ing. Zupančič uvrstila na odlično četrto in šesto mesto, kar pomeni, da vlada pri njih v hiši totalitarni režim — vsaj kar se smučanja tiče.

To so prvi rezultati, pred nami pa je še nekaj tekmovanj, pred-

Kdor hoče neko stvar predvideti, se mora predvsem zavedati, da vsega ne moremo predvideti.
Rousseau

Kadar iščemo nasvet, si na tihem želimo le odobranje.
Colton

...in na Pohorju

Metalna je v začetku marca kljub muhasti zimi organizirala in lepo izvedla prve zimske športne igre ZPS na smučiščih Pohorja, za silo pokritih s snegom. Litostrojka ekipa, ki je potovala na tekmovanje s prijaznimi sosedi, člani Viatorja, je sicer bila skrbno izbrana, vendar ji kljub lepim uvrstitvam posameznikov ni uspelo doseči več kot drugo mesto v moštveni

Ob bilanci: vedel sem, da stojimo slabo, toda katastrofe pa res nisem pričakoval! (NIN, Beograd)

IZ NAŠE KULTURNE KRONIKE

KAŠA KVIČIČI
SLOVENSKI PRAPORIS
BESEDA
LEVSTIK
FAVČAR
MILČIČ
PREŠEREN

Za praznik žena člani našega pevskega društva niso izpolnili svoje obljube, da nam bodo v počastitev praznika zapeli domačo pesem. Vzrok je bil v tem, da smo z novo uvedbo malic ukiniteli glasbeni program, poleg tega pa je bil pevovodja nekaj časa bolan.

da se postavi za žensko in za njene pravice.

Od tistega časa je človeštvo preživelo dve krvavi vojni, ki sta terjali tudi od naših žena nadčloveške napore in enako odgovornost kakor od moškega. To se je pokazalo predvsem v našem narodnoosvobodilnem boju, kjer so prav ženske doprinesle ogromne žrtve in dokazale svojo enakopravnost.

Tudi kasneje, v času obnove in graditve porušene Jugoslavije, so ženske dosegle velike delovne uspehe v vseh poklicih in dejavnostih. V našem času, v razvoju naše samoupravne družbe, je postala ženska v veliki meri nosilka vsega našega dela ter naših hopenj. Zaradi tega lahko ob 30-letnici lastne države s ponosom gledamo nazaj na vso prehojeno pot in na vse, kar smo dosegli. Imamo svobodo, imamo delavsko samoupravno družbo, ki omogoča in daje naši ženi resnično veljavo. Prav letos, 30 let po drugi svetovni vojni, sprejemajo združeni narodi 8. marec za svetovni praznik žena, kar bo brez dvoma velikega zgodovinskega pomena za vse človeštvo. Vsem našim zaposlenim ženam so nato čestitali tudi vsi sodelavci, družbene organizacije, samoupravni organi in uprava podjetja.

Ob ženskem prazniku pa smo prek tovarniškega ozvočenja vseeno organizirali skromno prireditve, poleg tega smo na kratko orisali zgodovino praznovanja dneva žena. Glede na to, da je bila ženska neenakopravna, je bila prisiljena dvigniti glas za izboljšanje svojega položaja. Zato je bila Klara Zetkin na kongresu II. internacionale v Københavnu 8. marca 1910 še kako upravičena,

IZVLEČEK IZ PROGRAMA IZLETOV 1975 PD LITOSTROJ

Društveni izleti:

april: Sorica — zimske igre Polhograjski Dolomiti

maj: Rakov Škocjan Tabor na Govejku Golica

junij: Snežnik Storžič Črna prst

julij: Jalovec Raduha Stol

avgust: Skuta Škrlatica Tabor na Sorici

september: Prisojnik Triglav Ojstrica

oktober: V neznano Kofce

Mladinski odsek:

april: Viševnik Vogel

maj: Polhograjska grmada

junij: Porezen

julij: Triglavsko pogorje Tabor na Sorici

Alpinistični odsek:

Turni smuki: Mojstrovka Rinka Za Cmirom Grintovec Luknja Triglav Kotovo sedlo

Organizacija alpinističnih taborov.

Odprave v tuja gorstva.

Natančnejše informacije o gornjem programu dobite pri poverjenikih PD Litostroj, kjer lahko poravnate tudi letno članarino.